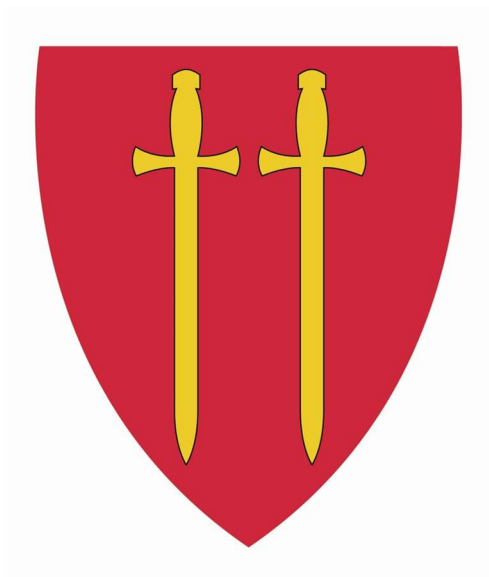

Hægebostad kommune

BUDSJETT 2023
ØKONOMIPLAN 2023-2025

Rådmannens forslag

Innhold

Del I: Rådmannens innledning.....	2
Del II: Premisser for handlingsprogram og økonomiplan	4
Statsbudsjettet – kommuneopplegget i 2023	4
Finansielle måltall.....	6
Kommunale planer	8
Befolkningsutvikling.....	8
Del III: Handlingsprogram.....	14
Arbeidsplassar.....	14
Omdømme	16
Likestilling.....	19
Tjenesteproduksjon	23
Del IV: Budsjett og økonomiplan	26
Budsjettskjema	26
Investering.....	30
Investeringsbudsjettet - bevilgningsoversikt.....	30
Investeringsbudsjettet fordelt per pr prosjekt	30
Finansinntekter.....	32
Finansutgifter.....	32
Driftsinntekter	33
Driftsrammer for budsjettområdene.....	34
Tiltak	34
Måloppnåelse på finansielle måltall.....	52
Utvikling av disposisjonsfond.....	53
Utvikling i gjeld og andre vesentlige forpliktelser	54
Del V: Selvkost	56
Byggesaksbehandling	56
Oppmåling	56
Avløp.....	57
Vann.....	57
Feiing	57
Del VI: Vedlegg:.....	58
Vedlegg 1: Kostra tall	59
Vedlegg 2: Organisasjonskart	60
Vedlegg 3: Oversikt - interkommunale samarbeid og kommunale eierinteresser..	61

Del I: Rådmannens innledning

Budsjettet for 2023 burde i utgangspunktet være et budsjett med romslige rammer siden inntektene fra kommunens eierandel i Agder Energi har gitt rekordutbytter pga. høy strømpris, og fusjonsgevinst i forbindelse med sammenslåing av Agder Energi og Glitre energi. Men det er forhold på utgiftssiden som påvirker budsjett for 2023 som man ikke så for seg i begynnelsen av 2022. Disse er blant annet høy inflasjon og lønnsvekst dvs. kostnadene til drift av kommunen øker, samt økt strømpris og ikke minst høyere rente på kommunens lån. Dette medfører at forventninger om fondsavsetning har vært vanskelig å imøtekomme, men det er funnet rom for å avsette ca kr 3 mill til fond. Kommunen vil sannsynligvis måtte igangsette prosesser i løpet av 2023 for å redusere utgiftene i påfølgende år, men dette er igjen avhengig av overføringer fra staten, og utvikling i strømpriser og renteutgifter.

Dette medfører at 2023 er et stramt budsjett på lik linje med 2022, og som tidligere år er det lagt vekt på at tjenesteproduksjonen skal speile behovet til innbyggerne i Hægebostad kommune. Det er forsøkt å ivareta tjenestenivået for primærtjenestene dvs. skole, barnehage, og helse og omsorg, samt å styrke disse i tråd med den demografiske utviklingen, og behovsøkning i befolkningen. Dette medfører at tjenestenivået på andre enheter er blitt nedprioritert, og det er muligheter for at kommunen innen noen områder som ikke er såkalte primærtjenester ikke vil kunne oppfylle lovens krav til enhver tid, som f.eks overholdes av svarfrister og andre forvaltningsmessige administrative oppgaver.

Utgangspunktet for budsjettprosessen har vært vedtatte foreløpige rammer, forrige økonomiplan og et ønske om å innarbeide føringene i statsbudsjettet som ble presentert 6. oktober. Finansielle måltall vedtatt av kommunestyret viser at driftsnivået må holdes lavt, og det er ønskelig å holde fast på flest mulig av de innsparingene som er gjort de siste årene. Behovene har imidlertid økt særlig innenfor pleie og oppvekst som påpekt i foreløpige rammer, og rådmannen ser ikke muligheten til å gi et forsvarlig tilbud uten å øke rammene betydelig.

Kommunal deflator dvs. pris og lønnsvekst er i grønt hefte for 2023 anslått til å bli på 3,7 % hvorav 4,2 % er lønnvekst og 3,1 % er prisvekst. Det bør bemerkes at Konsumprisindeksen (KPI) fra september 2021 til september 2022 er av SSB beregnet til 6,9 %. Kommunen vil ifølge grønt hefte få 5,1 % i regnskapsmessig økning fra 2022 til 2023 dvs at økningen er anslått til å bli noe høyere enn deflator (lønns og prisvekst).

Etter to år med svært lave budsjetterte utbytter fra Agder Energi forventes det nå en periode med høye utbytter de neste par årene. Utbyttet vi får utbetalt i 2023 er 18 mill. I tillegg mottar vi fusjonsutbytte i de 3 kommende år med kr 4,9 mill. Det er knyttet usikkerhet til hvor høyt utbyttet blir resten av økonomiplanperioden. Det er svært krevende å håndtere store årlige svingninger i driftsbudsjettet og for å unngå "jo jo effekt" er det tatt utgangspunkt i et tidligere utbyttegrunnlag fra Agder energi på i underkant av 600 mill. Hægebostad kommune sin eierandel i Agder energi er 1,359 %, noe som tilsier et budsjett på 8 mill i utbytte fra Agder Energi i resten av

økonomiplanperioden. I tillegg kommer fusjonsutbyttet. Slik markedet er i dag for Agder Energi forventer vi høyere utbytte enn dette i 2024.

I forslag til statsbudsjett er det ikke satt av midler til tilskudd til rehabilitering av sykehjem eller omsorgsboliger i 2023, og det er ikke avklart om det blir midler å søke på i 2024. Dersom hele investeringen i nytt aktivitetssenter og omsorgsboliger må lånefinansieres vil det medføre at netto lånegjeld øker med kr 24 mill. Siden statsbudsjettet ikke er vedtatt ennå, er ikke dette forholdet tatt inn i rådmannens sitt budsjettforslag. Men det påvirker likevel budsjettet ved at alle investeringer som er mulig å skyve på er flyttet så langt som mulig ut i økonomiplanperioden for at vi skal være best mulig rustet for å løse den utfordringen.

Det har tidligere blitt behandlet saker knyttet til endring av skolestruktur, nedleggelse av kommunalt basseng(er), privatisering av kommunale veier, innføring av eiendomsskatt, samt andre saker som ikke har vært politisk ønskelig å gjennomføre. Disse politiske føringene er det blitt tatt hensyn til i budsjettet for 2023.

Detaljbudsjetteringen for enhetene baserer seg på rammene som ble gitt i foreløpige rammer vedtatt i juni 2022 samt aktivitetsnivået høsten 2022. Budsjettet er uten buffer i enhetene. Uforutsette hendelser kan kreve budsjettjusteringer gjennom året. Det planlegges et relativt lavt investeringsnivå i økonomiplanperioden. Med foreslått investeringsnivå vil Hægebostad kommune gå fra netto lånegjeld på kr 155 mill i 2023 til kr 139 mill i 2026.

Del II: Premisser for handlingsprogram og økonomiplan

Budsjett og økonomiplan er utarbeidet i samsvar med kommuneloven av 22.06.2018 med tilhørende forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning. Kommunale retningslinjer for budsjettprosessen finner vi i økonomireglementet til kommunen, her er også budsjettområdene vedtatt.

Statsbudsjettet – kommuneopplegget i 2023

Tirsdag 6. oktober la Regjeringen Støre fram sitt forslag til statsbudsjett for 2023. Statsbudsjettet innebærer en realvekst i frie inntekter til kommunesektoren på 2,6 mrd. Realveksten er bundet opp i merkostnader til demografi, mens det er forventet mindretgifter til pensjon på 0,1 mrd, slik at økt handlingsrom er 0,1 mrd. Det er ikke knyttet forventninger til at statlige satsinger og prioriteringer skal finansieres innenfor realveksten i 2023.

Det foreligger også en rekke korrigeringer i statsbudsjettet. Rammetilskuddet blir korrigert for endring i oppgavefordeling mellom forvaltningsnivå, regelendringer, nye oppgaver og innlemming av øremerkede tilskudd. Hægebostad kommune forsøker å innarbeide disse korrigeringen i nettorammane til enhetene.

Statsbudsjettet presenterer kommunevise tall i grønt hefte, og her har Hægebostad nominell vekst på 5,1 % i frie inntekter. Hægebostad kommune benytter KS sin prognosemodell i budsjettarbeidet. Denne gir erfaringsmessig et bedre anslag på skatteinntekter og inntekstutjevning for skattesvake kommuner med lav befolkningsutvikling. Ved bruk av prognosemodellen forutsetter vi samme folketall 01.01.23 som vi hadde 01.07.22, samt samme nivå på skjønnsmidler, og trekk til ingarordninga utover i planperioden som vi får i 2023. Når vi legger disse forutsetningene til grunn er det omtrent samme estimat på frie inntekter i prognosemodellen som i grønt hefte for 2023. Endringer i innbyggertall, innbyggerbehov og alderssammensetning, medfører høyere innbyggertilskudd og utgiftsutjevning enn fjoråret, og bidrar til at nominell vekst er høyere for Hægebostad kommune enn gjennomsnittet for kommunesektoren.

Kommunal deflator er en indeks for pris og lønnsvekst i kommunesektoren. Deflatoren for 2022 er anslått til 3,7 %, hvorav 4,2 % er lønnsvekst og 3,1 % er prisvekst.

Frie inntekter for Hægebostad kommune

I 2023 er frie inntekter for kommunen anslått til kr 146,2 mill, og består av rammetilskudd og skatteinntekter. Dette innebærer en nominell økning i frie inntekter på 5,1 % sammenlignet med oppgavekorrigerede frie inntekter i 2022.

Opgavekorrigerede frie inntekter konstrueres for å gjøre inntektene i 2022 mest mulig sammenlignbare med budsjettåret 2023. Oppgavekorrigerede frie inntekter for kommunen i 2022 er kr 139 155 000.

Rammetilskudd

Rammetilskuddet er anslått til 97,7 mill i 2023, og består av innbyggertilskudd, utgiftsutjevning, saker med særskilt fordeling, småkommunetillegg, skjønnsmidler og inntektsutjevning.

Innbyggertilskuddet øker fra 44,3 mill i 2022 til 48,2 mill i 2023 i nominelle kroner. Dette skyldes både økt innbyggertall og endring i innbyggertilskuddet på makronivå.

Hægebostad mottar kr 1 387 000 til saker med **særskilt fordeling**. Av disse er kr 350 000 til helsestasjon og skolehelsetjeneste. Dette er en videreføring av tidligere års satsinger, og videreføres også i økonomiplanen til Hægebostad kommune. I statsbudsjettet i fjor ble det innført et tilskudd pr grunnskole, der Hægebostad mottar kr 1 037 000 for to skoler i 2023. Vår andel av Byremo ungdomsskole blir overført fra Lyngdal kommune.

Distriktsindeksen sier noe om hvor store distriktpolitiske ulemper en kommune har, og er utgangspunktet for nivået på et eventuelt **småkommunetillegg**. Asplan Viak har foretatt en faglig uavhengig vurdering av distriktsindeksen, og kommet med anbefaling om endringer hvor Hægebostad kommune ville fått en høyere grad av distriktpolitiske utfordringer. Den nye indeksen vil i første omgang bare bli benyttet til å fastsette virkeområder for distriktsrettet investeringsstøtte og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. I inntektssystemet blir foreløpig eksisterende distriktsindeks benyttet. Hægebostad kommune har en distriktsindeks på 58, og mottar et småkommunetillegg på kr 3 129 000.

Skjønnsmidler fordeles av fylkesmannen for et år av gangen, og Hægebostad mottar 1,63 mill i 2023. Dette er en reduksjon fra 2023 på kr 150 000. Det er budsjettert med samme nivå på skjønnsmidler i resten av økonomiplanperioden. **Inntektsutjevninga** er anslått til 10,8 mill, og beregnes på bakgrunn av folketallet 01.01.2023. jf avsnitt om skatteinntekter.

Utgiftsutjevning består av omfordeling som følge av forskjeller i beregna utgiftsbehov. Hægebostad kommune er en dyr kommune å drive kommende år, kostnadsindeksen viser at utgiftsbehovet vårt er relativt høyt sammenlignet med Listerkommunene, jf avsnittet under.

Kostnadsindeksen

Kostnadsindeksen i 2023 for kommunen er 1,2902, noe som betyr at vi er 29,02 % dyrere å drive enn landsgjennomsnittet. Dette er en liten økning fra 2022. Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov pr innbygger på landsbasis har økt fra kr 59 073 til kr 62 859.

Hægebostad kommune får 32,6 mill i utgiftsutjevningende tilskudd i 2023. Det er en økning på 3 mill fra 2022, av disse er 1,4 mill knyttet til økte utgifter for barn 2-5 år og 6-15 år. Tabellen under viser endringer i kostnadsindeksen fra 2022 til 2023, og hvilke endringer det medfører i rammetilskuddet.

	2022	2023	Endring 2022-2023	Endr 22-23 1000 kr
0-1 år	1,2891	1,0713	-16,89 %	-121
2-5 år	1,1515	1,1820	2,65 %	619
6-15 år	1,0912	1,1116	1,87 %	783
16-22 år	1,0737	1,1075	3,15 %	100
23-66 år	0,9393	0,9345	-0,51 %	-103
67-79 år	0,9667	0,9644	-0,24 %	-28
80-89 år	1,2118	1,2422	2,51 %	363
over 90 år	1,2203	1,2311	0,88 %	103
Basistillegg / Gradert basistillegg	10,2966	10,2543	-0,41 %	1 089
Sone	2,0078	2,0036	-0,21 %	75
Nabo	2,0653	2,0351	-1,46 %	51
Landbrukskriterium	5,3554	5,3607	0,10 %	73
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavi	1,3533	1,4387	6,32 %	89
Flytninger uten integreringstilskudd	0,2532	0,3945	55,78 %	64
Dødlighet	1,0243	1,0147	-0,94 %	-40
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,8046	0,7703	-4,26 %	-102
Lavinntekt	0,7556	0,7906	4,64 %	19
Uføre 18-49 år	1,4696	1,6962	15,42 %	185
Opphopningsindeks	0,1888	0,1928	2,13 %	-73
Aleneboende 30 - 66 år	0,7362	0,7521	2,15 %	-18
PU over 16 år	2,3989	2,3659	-1,38 %	291
Ikke-gifte 67 år og over	0,9875	0,9663	-2,14 %	-107
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,8574	0,7103	-17,16 %	-281
Innbyggere med høyere utdanning	0,6329	0,6549	3,47 %	-9
Kostnadsindeks	1,28283	1,29024	0,58 %	3 022

Tabell: Endring i kostnadsindeks 2021 - 2022. Kilde: KS prognosemodell

Finansielle måltall

Kommuneloven har fokus på langsiktig økonomiplanlegging. Lovens kapittel 14 omhandler økonomiforvaltning, og § 14-1 sier at kommunene skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Ifølge kommunelovens § 14-2 skal kommunestyret selv vedta finansielle måltall for utvikling av kommunen sin økonomi. Måltallene vil være en hjelp til kommunestyret når de skal foreta prioriteringer mellom saker med kortsiktig og langsiktig perspektiv, og vil gi et bedre grunnlag for å fatte vedtak om investeringer og låneopptak.

Kommunestyret i Hægebostad kommune vedtok finansielle måltall i KS 51/19, vedtatte måltall er innlemmet i økonomireglementet. Disse måltallene fungerer som rammer for budsjettarbeidet, men er ikke bindene for budsjettet. Rådmannen etterstreber at nivået for drift og investering i økonomiplanen tilpasses slik at kommunen kan nå måltallene.

Det er vedtatt følgende måltall for Hægebostad kommune:

Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat - minimum 2 %

Netto lånegjeld i pst av brutto driftsinntekter - maksimalt 75 %

Netto rente- og avdragsutgifter i pst av brutto driftsinntekter - maksimalt 3 %

Disposisjonsfond i pst av brutto driftsinntekter - minimum 10 %

Måltallene beregnes som prosent av brutto driftsinntekter. Det rapporteres på måloppnåelse i tertialrapporteringen og ved avleggelse av årsregnskapet.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hvor mye av driftsinntektene som er tilgjengelig til finansiering av investeringer eller avsetning til senere bruk, og gir en indikasjon på kommunen sin handlefrihet. Det er et godt måltall over tid, men er ikke nøyaktig nok på kort sikt da netto driftsresultat ikke er periodisert.

KS benytter netto driftsresultat inkl netto bundne avsetninger som indikator på økonomisk handlefrihet. Kommuner der dette nøkkeltallet er under 1 % blir vurdert til å ha lite økonomisk handlingsrom, kommuner med 1 - 2 % har moderat økonomisk handlingsrom mens kommuner med over 2 % har større grad av økonomisk handlingsrom.

Gjeld

Investeringer finansiert ved låneopptak vil påvirke kommunen sin økonomi kommende år i form av rente- og avdragsutgifter. Gjeldsbelastninga kan måles ved netto rente- og avdragsutgifter, og sier noe om hvor mye gjelda tynger kommunen. Økte finansutgifter går på bekostning av midler en kan velge å bruke til drift av andre tjenesteområder. I noen tilfeller kan disse bli kompensert helt eller delvis gjennom tilsvarende økning på inntektssida, eksempelvis ved økte leieinntekter fra HDO-boliger eller økte gebyrinntekter ved investeringer på selvkostområdet.

Nivået på netto lånegjeld påvirker netto rente- og avdragsutgifter, reduksjon av lånegjeld kan være et effektivt tiltak for å nå mål om netto driftsresultat.

KS benytter netto lånegjeld korrigert for ubundne investeringsfond i prosent av driftsinntekter som nøkkeltall ved vurdering av økonomisk handlingsrom. Kommuner med netto lånegjeld korrigert for ubundne investeringsfond over 75 % av driftsinntekter har ifølge KS lite økonomisk handlingsrom, kommuner med 65 % - 75% har moderat økonomisk handlingsrom, og kommuner som har under 65 % har større grad av økonomisk handlingsrom.

Disposisjonsfond

KS benytter disposisjonsfond inkludert regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i prosent av driftsinntekter som nøkkeltal, der kommuner med større grad av økonomisk handlingsrom har disposisjonsfond på over 8 % av driftsinntektene. Fylkesmannen anbefaler minimum 5 -10 %.

Hægebostad kommune har vedtatt måltall som er strengere enn nødvendig basert på anbefalinger for å kunne håndtere svingninger, blant annet fordi vi benytter deler av utbyttet fra Agder Energi til å finansiere driftsrammene.

Kommunale planer

Ifølge kommuneloven § 14 - 4 skal økonomiplanen viser hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Kommuneplanen vår har et overordna mål om befolkningsvekst:

Hægebostad skal gjennom målretta arbeid vera ein attraktiv tilflyttingskommune med minimum 2 % befolkningsvekst kvart år, og med spesielt fokus på tilflytting av yngre kvinner.

Utfra dette har kommunestyret i Kommuneplanens samfunnsdel 2013 - 2023 satt søkelys på fire satsingsområder: arbeidsplasser, likestilling, omdømme og tjenestetilbud. Det er utarbeidet flere delmål med tilhørende tiltak til satsingsområda. Økonomiplanen er et handlingsprogram for tiltaka i kommuneplanen, jf del III.

Kommunal planstrategi for Hægebostad kommune var til politisk behandling i 2021. Arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel er i gang, det er satt av kr 100 000 til dette arbeidet i 2023.

Hægebostad kommune har flere kommunedelplaner og temaplaner der tiltakene har økonomiske konsekvenser, f.eks

- ✓ Strategiplan i pleie- og omsorgsavdelingen
- ✓ Kommunedelplan idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- ✓ Kommunedelplan Hekkfjell
- ✓ Bibliotekplan
- ✓ Kulturminneplan
- ✓ Beredskapsplan
- ✓ Trafikksikkerhetsplan

Så langt som mulig er tiltakene i kommunale planer innarbeidet i økonomiplanen, men det er vanskelig å finne rom for rammeøkninger i drift. Det innebærer derfor at enhetene i de fleste tilfellene må omprioritere for å få mulighet til å gjennomføre tiltakene de er ansvarlig for.

Regionplan og handlingsprogram for Lister 2030 ble vedtatt av Fylkestinget som en del av Agder 2030. Handlingsprogrammet for Lister 2030 har vært og er retningsgivende for hvordan det jobbes interkommunalt innen bostedsattraktivitet, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet.

Befolkningsutvikling

Utvikling i folketallet og befolkningssammensetningen har stor innvirkning for inntektsgrunnlaget til kommunen. Beregningsgrunnlaget for rammetilskudd i 2023 er befolkningstallet pr 01.07.2022.

	2021K3	2021K4	2022K1	2022K2
Befolkning ved inngangen av kvartalet	1695	1710	1704	1706
Fødde	2	3	2	6
Døde	3	1	4	8

Fødselsoverskot	-1	2	-2	-2
Innvandring	0	0	1	2
Utvandring	0	0	3	0
Innflytting, innalandsk	24	3	14	20
Utflytting, innalandsk	8	10	8	9
Nettoinnflytting, inkl. inn- og utvandring	16	-7	4	13
Folkevekst	15	-6	2	11
Befolkning ved utgangen av kvartalet	1710	1704	1706	1717

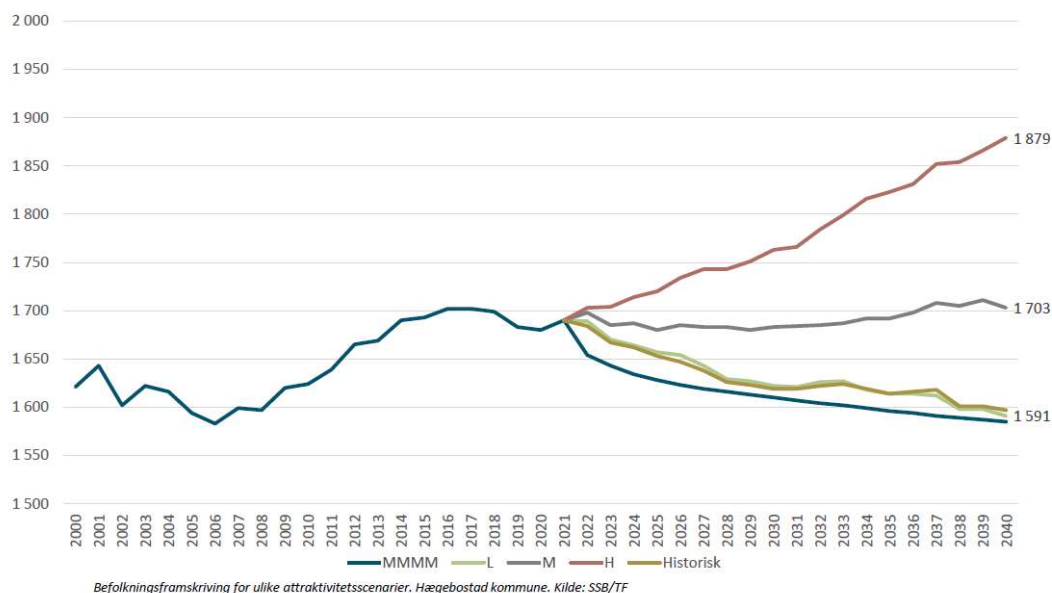
Tabell: Utvikling folketall, 2.kvartal.

Som vi ser av figuren, har antall innbyggere hatt en oppgang fra 1695 (01.07.21) til 1717 pr. 1.7.22 dvs. økning på 22 innbyggere. Høyere innbyggertall gir i utgangspunktet økte inntekter til kommunen. Alderssammensetning i kommunes befolkning er en viktig komponent i rammeoverføringen fra staten. Den demografiske alderssammensetningen bestemmer en stor del av rammetilskuddet kommunen får fra staten. Aldersgruppene som gir mest utgifter generer naturlig nok mest inntekter.

Svingningene i alderssammensetningen er normalt relativt små fra år til år, men over en fireårs periode vil det være utslag som vil være avgjørende for prioriteringene som må gjøres.

Telemarkforskning har beregnet ulike befolknings framskrivninger i følgende figur:

Scenarier for Hægebostad kommune

Som vi ser av figuren over er det stort sprik mellom de forskjellige scenariene avhengig om legger til grunn høy eller lav befolkningsvekst.

Oppstillingen under viser befolkningsframskrivninger for Hægebostad fordelt på aldersgrupper pr. 1. januar 2021 fram til 2025 med middels nettoinnvandring (MMMM) for Hægebostad kommune. Tradisjonelt har det vært avvik mellom faktiske tall, og befolkningsframskriving fra SSB, i en positiv retning dvs. de faktiske tall har et høyere innbyggere tall enn hva SSB framskriver.

Hovedalternativet (MMMM)	2022	2023	2024	2025	2026
0 år	19	16	15	15	15
1-5 år	102	95	88	84	83
6-12 år	158	163	169	160	149
13-15 år	66	63	56	61	66
16-19 år	91	89	87	83	84
20-44 år	518	501	491	485	474
45-66 år	462	458	468	476	476
67-79 år	193	205	204	197	201
80-89 år	77	80	79	85	85
90 år eller eldre	18	17	16	14	16
	1704	1687	1673	1660	1649

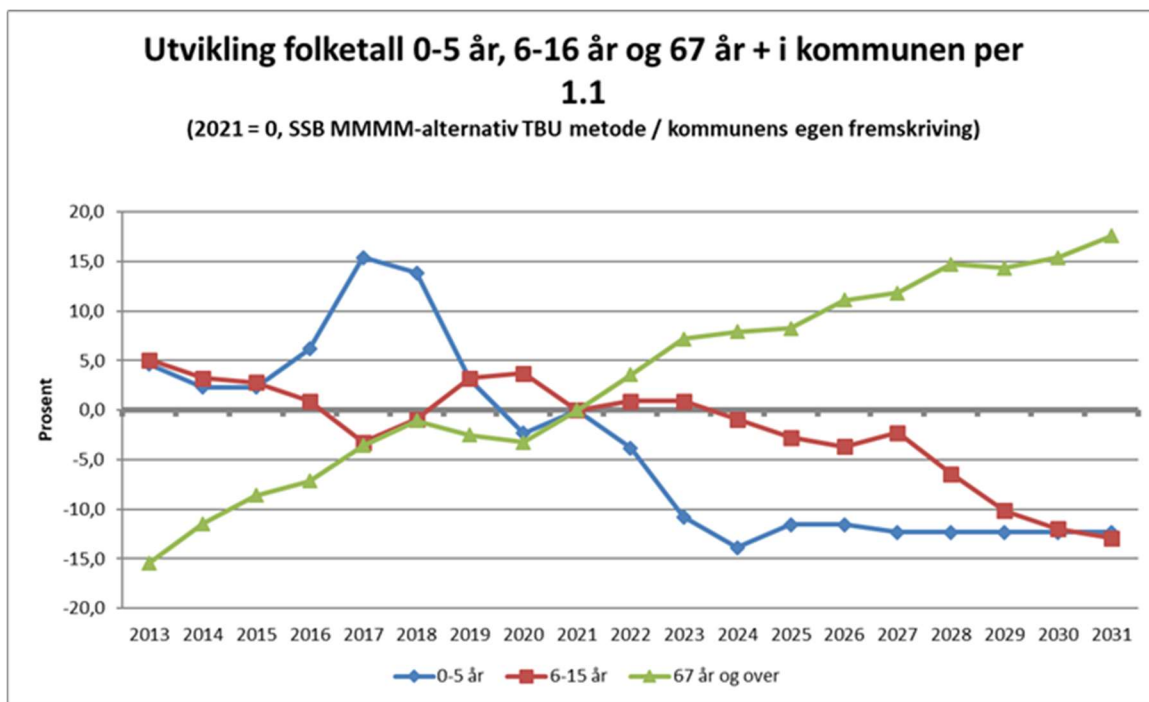
Tabell: Befolkningsframskrivninger Hægebostad kommune 2022-26. Kilde: SSB.

Hovedtrendene i tabellen fra SSB er at antall eldre over 90 år er omtrent stabil i perioden frem til 2025. Antallet i aldersgruppen 80 til 89 vil ha en økning på ca 8 personer. Det er bygd nye omsorgsboliger /HDO (Hel Døgns Omsorgs) i kommunen og det er utarbeidet egen strategiplan for hvordan omsorgsavdelingen skal omstille sin drift til mer hjemmebasert pleie, og tjenestene har fått tilført mer ressurser de siste årene. I utgangspunktet tar planen høyde for økningen i antall eldre over 90 år og antall eldre mellom 80 til 89 år. Tabellen viser også en økning i antall eldre i aldersgruppen 67 til 79 med 8 personer.

Antall barn i barnehagealder dvs. fra 0 til 5 år synker med 23 barn i løpet av perioden som tilsier en reduksjon til barnehagene. I praksis har det vist seg at det er flere barn i barnehagene enn hva SSB fremskriver. Det er et lovkrav at bemanning skal være 1 voksen pr 6 barn over 3 år, og 1 voksen pr 3 barn under 3 år.

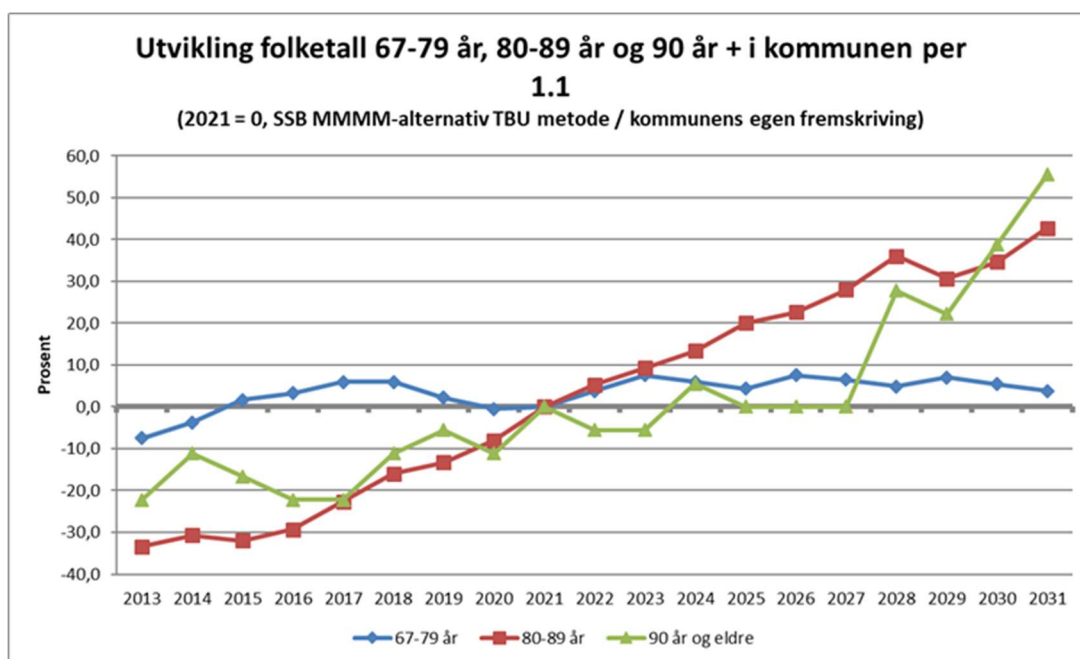
Antall barn i grunnskolealder vil øke de nærmeste årene for deretter å synke. Dette vil i utgangspunktet medføre noe behov for styrking av grunnskolen i perioden utover dagens nivå. I forhold til ungdomsskolekullene er disse relativt stabilt i perioden og det kan tenkes at utgiftene ved Byremo ungdomsskole vil kunne reduseres på denne bakgrunn, avhengig av utviklingen i ungdomskullene i tidligere Audnedal kommune.

Figurene under viser prognose for utvikling i befolkning i de ulike aldersgrupper fra 2021 til 2035 og angir fremtidig tjenestebehov for kommunens unge og eldre innbyggere:

Figur: Utvikling i aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og 67+ år for Hægebostad kommune fra år 2021 til 2031. Kilde: SSB.

Ifølge SSB er det ventet en nedgang for deretter å stabilisere seg i aldersgruppen 0-5 år dvs. Barnehagekullene, og en mindre nedgang i aldersgruppen 6-15 år dvs. skoleelever på kommunens skoler fra 2024 til 2031. Som nevnt over er knyttet usikkerhet til tallene siden de faktiske tallene ofte slår mer positivt ut fra Hægebostad kommune.

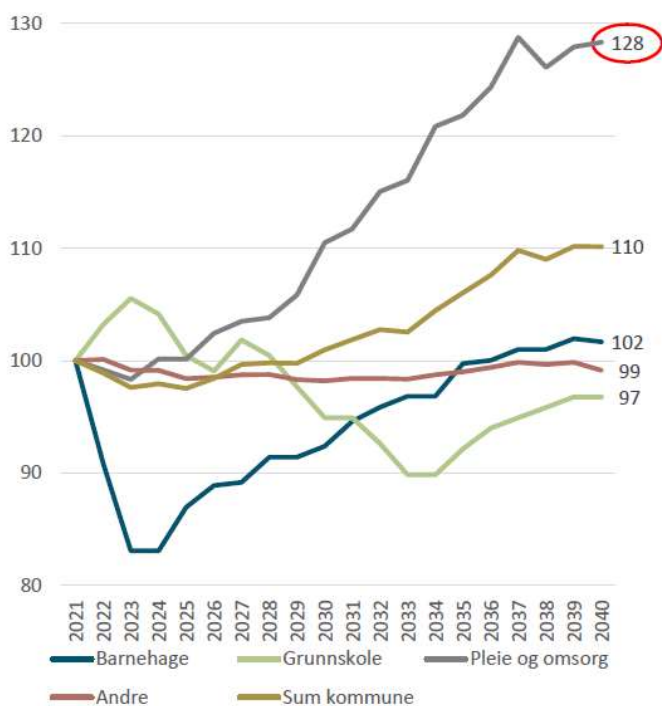
Figur: Utvikling i aldersgruppene 67-79 år, 80-89 år og over 90 år for Hægebostad kommune 2021-2031. Kilde: SSB.

Aldergruppen 67+ forventes å øke i hele perioden. Ifølge SSB vil antall personer i aldersgruppen 67-79 år øke noe i de neste årene og i perioden frem til 2031. I aldersgruppen 80-89 år er det forventet en kraftig økning de nærmeste årene og utover i perioden frem til 2031. Antall personer i aldersgruppen over 90 år ventes å være relativt stabil i de neste årene, mens det er ventet en relativt kraftig økning fra 2027. Dette indikerer at utgiftene til helse- og omsorg vil fortsette å stige utover i hele perioden frem til 2031.

Oppsummering av kostnader og inntekter knyttet til demografi

Det er vanskelig å ta høyde for demografiske svingningene på de enkelte enhetene som leverer tjenestene til disse aldersgruppene. Men over tid er det viktig at ressursstyringen til enhetene gjenspeiler behovet i befolkningen bl.a. utfra en demografiske vurdering.

For de kommende år har Telemarkforskning beregnet at utgiftsbehovet vil endre seg på følgende måte:

Utvikling i beregnet utgiftsbehov ulike sentrale tjenesteområder 2021-2040. Indeksert utvikling, 2021=100. Hægebostad kommune. Kilde: TBU/beregninger ved TF

På bakgrunn av demografi framskrivningen og dermed fremtidige utgifter kan man si noe om fremtidige kostnader og inntekter via rammetilskuddet.

Kommunens kostnader og inntekter til barnehagene vil være synkende dersom framskrivningen viser seg å være riktig. Kostnadene til barneskolene vil være relativt stabilt/synkende under forutsetning av ledig kapasitet i skolene.

Kostnaden og inntektene forbundet med ungdomsskolen vil forhåpentligvis være noe synkende avhengig av antall elever fra Audnedal kommune, og antall klasser ved skolen.

Kostnadene og inntektene knyttet til eldregruppen vil være stigende i hele perioden.

KS sin prognose modell som ligger til grunn for kommunens budsjettering indikere at utgiftsbehovet pga. demografiutviklingen i kommunen vil være synkende i perioden. Det forventes derfor at kommunen i perioden frem til 2025 vil få inntekter via inntektssystemet som er lavere enn deflatorutviklingen dvs. pris- og lønnsvekst, men

det usikkerhet knyttet til disse framskrivningene. Men dette indikerer at kommunen må forta en gradvis effektivisering og reduksjon av tjenestene innenfor alle enhetene, men spesielt innenfor de enhetene som har reduksjon i antall brukere.

Del III: Handlingsprogram

Målene og strategiene i kommuneplanens samfunnsdel er langsiktige. Økonomiplanen utgjør kommuneplanens samfunnsdel, og viser hva som blir prioritert de neste fire årene. Kommuneplanen er fra 2013, og flere tiltak knyttet til de ulike delmålene er ikke lenger aktuelle.

Arbeidsplassar

Grønt = Innarbeida i budsjett, gult = delvis innarbeida i budsjett, rødt = ikke prioritert eller tiltaket lar seg ikke gjennomføre

Delmål 1: Utvikla det kommunale tilbudet med spesielt fokus på næringslivet sine behov og ynskjer:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Gjennomføra brukarundersøkingar og mest mogleg brukartilpassa opningstider for barnehagane og SFO.	A	BHG	Høy	Brukerundersøkelser blir gjennomført fortløpende etter behov				
Enkle førespurnader frå næringslivet skal få svar innan maks 2 dagar.	A	PLD	middels	Arbeidet er startet opp og det arbeides kontinuerlig med dette				
Rask sakshandsaming på saker som gjeld næringslivet etter lowerket som kommunen forvaltar. Tilbakemelding/vedtak innan 15 dagar.	B	PLD	middels	Arbeida med dette fortløpende, og formannskapet har blant annet målsatt at enkle førespørsler skal få svar innan maks 2 dagar.				
Kommunen stiller ressursar til rådvelde for anna bistand retta mot næringslivet som t.d. oppfølging av Hægebostad Næringsforum, og held minst eit temamøte for næringslivet kvart år.	A	RÅD	middels	Det gjennomføres møter bl.a. mellom næringsforumet og formannskapet.				
Fremma fleirkulturell rekruttering og leggja til rette for betra inkludering i arbeidslivet	A	RÅD	Lav	Dette arbeidet er man bevisst på men man lykkes ikkje.				

Delmål 2: Eigen strategi for kvinnelege etablerarar/gründerar:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Etablere ein «mentorbase» med minst 6 personar frå næringslivet som kan hjelpe både etablerarar og nyetablerte bedriftseigarar i dei ulike fasane. Mentorbasen skal bestå av både kvinner og menn.	A	Plan og Drift/Hægebostad næringsforum	Middels	Gjennomført i 2014/2015. Ikkje prioritert i planperioden.				
Årleg gründerkonkurranse. Beste ide blir premiert. Kvart tredje år eigen pris til beste kvinnelege etablerar i kommunen.	B	Plan og Drift/Hægebostad næringsforum	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Kommunen stiller ein fast kontorplass til disposisjon for etablerarar med nødvendig infrastruktur.	A	Plan og Drift/Hægebostad næringsforum	Lav	Kommunen har pga. økonomi redusert tilbudet. Tidligere hadde kommunen ledig kontorplass.				
Utvikla eit samarbeid mellom skule og næringslivet for å stimulera til utdanning og tilby attraktive læringplassar.	C	PLD/Hægebostad Næringsforum /Skulane/ Byremo vg	Middels	Bedriftsbesøk i kommunen for 7. klasse.				

Delmål 3: Arbeida med ulike infrastrukturtiltak som vil styrka næringslivet og etableringar:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Mobildekning og breiband (fiber) til alle bedrifter i kommunen.	C	Rådmann/ordfører	Høy/Middels	Mobilmastene blir oppgradert til 4 G bl.a i regi av DDA. Det bygges gradvis ut meir fiber.				
Kommunen tek ei aktiv rolle for å betra kommunikasjonane i kommunen, både veg og togstopp. Ein bestemt person i kommune får dette som ein del av sine arbeidsoppgåver.	A	Plan og Drift	Middels	Tas opp i årlige møter, samt at kommunen deltar på ulike møter og samlinger.				
Utarbeida skiltplan for heile kommunen i samarbeid med næringslivet.	B	Plan og Drift	Lav	Ble tatt opp i forbindelse med arbeidet med trafikksikkerhet				
Aktiv marknadsføring av kommunen, tilboda og næringsareala gjennom ein eigen marknadsføringsplan.	A	Plan og Drift	Middels	Næringsareal ligger på Finn.no og arealguiden. Brosjyre utarbeidet og utdelt - I tråd med plan i ViVil prosjektet. Ledig næringsareal er skiltet for salg.				

Delmål 4: Ulike prosjekt i samarbeid med primærnæringane for styrke/ oppretthalde desse:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
I samarbeid med faglagane bistå i etablering av ulike prosjekt innan jord og skog for å styrka desse næringane. Mål om minst eit prosjekt gåande i planperioden.	B	Plan og Drift	Høy	Landbruksprosjektet ferdig. Deltaking i prosjektet «Ny giv i sauehaldet 2015» klart. Arbeider med grønn næring.				
Stimulera naturbasert næringsutvikling og til rydding av kulturlandskap og ferdelsveggar/turstiar med nødvendig skilting, parkeringsplassar m.v. etter avtalar med grunneigarane.	B	Plan og Drift	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Forbetra fiskekvaliteten i Lygne og Lygna gjennom ulike tiltak som oppfisking og andre tiltak	A	Plan og Drift	Middels	Oppfiskingsprosjekt ble videreført i 2017, men ikke i 2018. Møte med Fylkesmann og Fylkeskommune gjennomført om flere tiltak er aktuelt. Kommun deltar i arbeidsgruppen som arbeider med å få laks nord for Gysfossen.				

Omdømme

Delmål og tiltak for kommunen som tenesteytar og arbeidsgjevar

Delmål 1: Positiv utvikling av kvaliteten på kommunen sine tenestar:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Jobba for å få fleire større stillingar	A	RÅD	Lav til middels	Det er fokus på arbeidet, men er noe vanskelig å få gjennomført pga turnusarbeid og krav til innsparinger. Kommunen har tidligere arbeidet med heltids/deltids prosjekt, men prosjektet er ikkje prioritert høyt vidare i planperioden. Det foretas imidlertid vurderinger mtp dette i forbindelse med ansettelse.				
Gjennomføra kurs og kompetanseutvikling for ansatte for å nå kommunen sine målsetjingar	A	RÅD/ einingsleiarar	Høy til middels	Arbeidet med å utarbeide en kompetanseplan ble påbegynt i 2016 og vedtatt av kommunestyret i 2018. En rekke ansatte har tatt kompetanse hevende kurs med og utan vektall, samt vidareutdanning og kursing. Kommunen har deltatt på vidareutdanning for lærarar og det er fleire som ønsker å delta, og skulane har hatt omfattande kurs- og vidareutdanning i høve til mellom anna kompetanseheving av leseopplæring, læringslosar, spesialpedagogikk, forvaltning, engelsk, matematikk, språkkommune, være sammen, Agderprosjektet, IKT og rektorutdanning. Finansiering har vært en utfordring,				
Jobba for å redusera sjukefråvær	A	RÅD/ einingsleiarar	Høy	Prioritert arbeid i planperioden.				
Aktiv bruk av rettleiar frå Likestillings- og diskrimineringsombudet om likeverdige tenester i praksis.	A	RÅD/ einingsleiarar	Lav	Ikke prioritert i planperioden.				

Delmål 2: Gjera ansatte til gode ambassadørar for eigen arbeidsplass:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Merkevarebygging av Hægebostad kommune (mellom anna tiltak frå Kommunikasjonsstrategien)	A	PLD	Middels	Arbeidet med gjennom VI VIL prosjektet og andre kanalar, men man er ikkje kommet helt i mål.				
Sosiale arrangement: Ha 2 sosiale arrangement for heile kommunen i løpet av året (inkl. personalfesten). Eit arrangement for kvar eining per år.	A	RÅD/einingsleiarar	Middels/Høy	Personalfest er tatt ut av budsjettet som et ledd i innsparingene.				
Bevisstgjera og myndiggjera ansatte: Gjennom medarbeidersamtalar. Gjennom å utarbeida interne arbeidsmiljøreglar lokalt på eininga og gå i gjennom desse på personalmøter mv.	A	RÅD/einingsleiarar	Høy	Stort sett alle arbeidsplassene gjennomfører medarbeidersamtaler, og har utarbeidet arbeidsmiljøregler.				
Fremma god helse og trivsel på arbeidsplassen		RÅD/einingsleiarar	Høy	Det gjennomføres stort sett årlig vernerunde, medarbeidersamtale og medarbeiderundersøkelser som blir fulgt opp på den enkelte enhet. I tillegg gjennomføres sosial arrangementer.				

Delmål 3: Hægebostad kommune skal bli meir synlege i media:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Hægebostad kommune skal ha mediaoppslag kvar måned gjennom å aktivt produsera pressemeldingar	A	RÅD/einingsleiarar	Høy	Enhetene har hatt flere medieoppslag. Ordføreren har også hatt mange oppslag i media, og på facebook, samt kommunes hjemmeside. Det er blitt bevisst holdning blant lederne til dette som tar kontakt med media i aktuelle saker. Det er overføring av kommunestyremøtene på kommunens hjemmeside.				

Delmål og tiltak for kommunen som bukommune

Delmål 1: Gjera innbyggjarane til gode ambassadørar:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Setta av ressursar for å få fram gode historiar – både om innbyggjarar og kommunen sine tilbod	A	RÅD	Middels	Det er ikkje innarbeidet konkrete ressursar i budsjettet til dette arbeidet, men kommunen deltar aktiv i KS sin nettverk knyttet til "drømmejobben" som produserer gode historier fra kommunene.				
Ta fatt i konkrete problem og vera løysingsorienterte	A	RÅD/ einingsleiarar	Kontinuerleg, middels	Via tenestetilbudet				
Legga til rette for tovegskommunikasjon med innbyggjarane	A	RÅD/ einingsleiarar	Middels	Det er gjennomført flere informasjonsmøter. Det nevnes informasjonsmøter i forhold til vann- og avløpsgebyr og vindkraft. Skulane har tatt i bruk læringsplattformen, gjennomfører foreldrekveldar, foreldremøter, hjemmeside og foreldrekurs på skulane. HS kommuniserer daglig med brukerne. Facebook blir brukt og er en form for 2 veis kommunikasjon. Det er ikkje tatt i bruk elektronisk chatte funksjon kommunikasjon.				
Utarbeida strategi for bruk av sosiale media (del av Kommunikasjonstrategien)	A	Rådmannen	Lav	Arbeides med som en del av kommunikasjonsstrategien				
Laga eiga heimeside/app for Lygnanytt – i tillegg til papirutgåva	B	Rådmannen	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Utarbeida strategi for å gjere born og unge stolte av kommunen si historie og glade i kommunen som oppvekstkommune	A	Rådmannen	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Bruka potensialet i fleirkulturelt mangfald blant innbyggjarane.		Rådmannen	Lav	Det blir bl.a. gjennomført cafetreff m.v.				

Delmål 2: Tilrettelegga for at lag og foreiningar skal kunne utvikla seg:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Gjera alle lag og foreiningar tilgjengelege på heimesida gjennom ein oversikt over aktive lag, linkar, facebookgrupper osv. Elles nytte Lygnanytt, facebook og heimesida til å informera om lagas møter og arbeid	A	Rådmannen	Lav	Lag og foreiningar har fått henvendelse men det har vært liten interesse for henvendelsen.				
Gratis bruk av idrettsanlegg, skuler og symjehallar for alle lag og foreiningar	B	Plan og Drift	Middels	Plan- og drift har utredet saken i 2017, og saker er blitt diskutert i 2018 og 2019, og det er blitt foretatt endringer.				
Samarbeida med lag og foreiningar om å legga til rette for lågterskel friluftaktivitetar	B	Plan- og Drift	Middels	Idrettslagene arbeider godt saman med kommunen om ulike prosjekter.				

Delmål 3: Synleggjera Hægebostad som god bukommune:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Del av Kommunikasjonsstrategien	A	Plan og Drift	Lav	Arbeides med som en del av kommunikasjonsstrategien				
Arbeida for å utvikla eit betre kulturtilbod i kommunen	A	Plan og Drift	Lav	Sjå ovafor				
Realisera «Prosjekt Tursti langs Lygne» i samarbeid med Vest-Agder fylkeskommune	B	Plan og Drift	Middels	Det er regulert inn tursti langs Lygne der hvor dette er mulig å få til.				
Tilby sommarjobbar til jenter (18-25 år) under utdanning i samarbeid med næringslivet for å styrke tilhørigheten til heimstaden.	B	PLD/ Hægebostad næringsforum	Middels	Det tilbys sommerjobber på bl.a. Eiken bu- og omsorgssenter. I tillegg har mange sommerjobb på Tingparken.				
Styrka det lokale tilhøyre for utflyttarar ved å aktivt bruka sosiale media til informasjon om tilbod/tenester og bilete/forteljingar frå bygda.		Rådmannen	Middels	Kommunen er på facebook og har mange følgere.				

Likestilling

Delmål 1: Gutar og jenter i vår barnehage skal oppleve at dei har like moglegheiter til aktivitet, leik og læring utan begrensingar av tradisjonelle forventningar til kjønnsroller:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Styrka kompetansen til personalet i barnehagane (kurs via Likestillingssenteret)	A	Barnehagane	Høy	Igangsett og gjennomført				
Frikjøp av tid for å jobba med likestilling internt i barnehagane, blant anna gjennom refleksjon, kartlegging og praksisforteljingar.	A	Barnehagane	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Involvera borna gjennom samtalar og refleksjon	A	Barnehagane	Høy	Igangsett og gjennomført				
Involvera foreldra gjennom foreldremøter, praksisforteljingar og likestilling i planane	A	Barnehagane	Høy	Igangsett og gjennomført				
Bevisst fokus på korleis ein møter borna	A	Barnehagane	Høy	Igangsett og gjennomført				

Delmål 2: Auka andel menn ansatt i kommunens barnehagar og skuler. Kjønnssamansetninga skal vera lik landsgjennomsnittet:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Betala deler av utdanninga mot ei bindingstid	B	Rådmannen	Lav	Det er blitt revidert regler knyttet til bindingstid.				
Fokus både på karriererettleiing på borne-/ungdomstrinnet og omskolering av vaksne	A	Skulene, rådmannen	Høy	Igangsett og gjennomført. Bedriftsbesøk på Snartemo Quality, Hamran kjøkken, GE Healthcare, Eikås Sagbruk og Hægebostad kommune for 7. trinn.				
Bestefedre til hospitering i barnehage	B	Barnehagane, FAU	Lav	Tid til organisering				
Gje gutar tilbod om praksisplass	A	Barnehagane	Lav	Det har ikke vært søkere.				
Ved utlysing av stillingar skal det leggast vekt på at tekst og biletbuk og skal appellera til menn.	A	RÅD/ einingsleiara	Middels til høg	Enhetens annonsering er i utgangspunktet kjønnsnøytral, men der hvor det ene kjønn er underrepresentert er dette blitt lagt vekt på ved rekruttering.				
Bruka føresegn om kvotering av menn i «Forskrift om særbehandling av menn» (1998)	A	Rådmannen	Middels/Høg	Blir benyttet i den grad det menn som søker				

Delmål 3: Likestilt foreldreengasjement i barnehage og skule: Mor og far skal ha moglegheit til å delta på lik line i kvardagslivet til barnet.

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Invitera begge foreldra til foreldresamtaler, skriva på invitasjonen at fedre blir oppfordra til å delta.	A	Barnehagane og skulene, FAU	Høy	Ingen				
Foreldremøte blir lagt til dagar utan store hendingar	A	Barnehagane og skulene, FAU	Høy	Ingen				
Ta kontakt med far når borna er sjuke	B	Barnehagane og skulene, FAU	Høy	Ingen				
Ein av kvart kjønn i råd og utval, begge blir invitert til alle møtene	A	Barnehagane og skulene, FAU	Høy	Ingen				

Delmål 4: Språk som nøkkel til betre likestilling. Fremma leseferdigheiter, spesielt blant gutar ved å utvikla gode lesestrategiar og stimulera til auka bruk av litteratur i ulike samanhengar								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Fokus på språkstimulering i barnehage	B	Barnehagane	Middels	På begynt og det avsatt midler til innkjøp av litteratur/virkemidler. Kommunen er blitt språkkommune. Det er etablert eget lite bibliotek i hver barnehage. Midler til innkjøp av litteratur/virkemidler				
Auka fokus på å arbeida med gode lesestrategiar	B	Skulene	Høy	Fokus er allereie svært høgt, men satsing på eigen leseopplæringsplan, leseprosjekt, skulebibliotek og lyttevenner.				
Lesestimulerings tiltak på mange og ulike arenaer	A	Barnehagane, skulene	Middels til høy	Det er utarbeidet Leseopplæringsplan, leseprosjekt, skule-bibliotek, lesevåke, lesedag, forfatterbesøk og lyttevenner.				
Sikra breidde og variasjon i litteraturutvalget og at litteraturen som blir presentert med både gutar og jenter i hovudrolla	A	Barnehagane, skulene	Middels til høy	Det er blitt økt bevissthet i forhold til innkjøp av bøker til skulebiblioteka/skule/bh.				
Stimulera gutar og fedre som litteraturbrukarar og formidlarar	B	Barnehagane, skulene, FAU	Middels	Vekt på innkjøp av bøkar som fengar gutar. Ønske om forfatter-besøk der forfatteren retter seg mot gutter/menn.				
Litteraturformidling gjennom skule og bibliotek	A	Skulene	Middels til høy	Bruker rammetimer til denne undervisninga. Klassene har faste timer på biblioteket hver uke				
Temakvelder for foreldre	A	Barnehagane, skulene, FAU	Middels til høy	Nettvett, grensesetting, sosialt samspel og egen Trafikkdag.				
Lyttevenner i skule og barnehage	A	Barnehagane, skulene	Middels til høy	Fungerer bra.				

Delmål 5: Auka fokus på utradisjonelle yrkesval for kvinner og menn:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Stimulera menn til å ta høgare utdanning - andel menn med høgare utdanning skal være lik landsgjennomsnittet	C	Skulene	Lav	Det arbeides med å tilrettelagt mer desentralisert utdanning i Lister.				
Fokus på behov for kompetanse innan matematikk og realfag	A	Skulene	Lav/middels	Fortsatt tilbod om vidareutdanning til lærarar.				
Gje gutar sommarjobb i helsevesen eller barnehage.	A	Barnehagane, Helse og sosial	Lav til middels	Innen pu ble gutter/menn tilbudt sommerjobb.				
Vitjing på eldreheim av småskuleklassar (Norge rundt modell)	C	Skulane	Lav	Barnehagen i Eiken har vært på besøk på EBO				
Stimulera fleire jenter til utradisjonelle yrkesval ved aktiv bruk av kvinnelege rollemodellar og hospitering på ein typisk mannsarbeidsplass	A	Skulane	Middels	Gjennomført bedriftsbesøk 7. klasse.				
Stipend for gutar og jenter	B	Rådmannen	Lav	Ingen				
Ungt entreprenørskap	C	Skulene	Høy	Medlem via BUS.				
Involvera rådgjevar/leiar på ungdomsskulen	A	Rådmannen	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				

Delmål 6: Auka kvinners deltaking i lokal- og regionalpolitikken. Minst 40 % av representantane i kommunestyret bør vera kvinner:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Oppplæring av nominasjonskomitéane	A	Ordfører, rådmannen	Middels	Tatt opp i formannskap og kommunestyre				
Facebookgruppe som stimulerer til kvinner i politikken		Ordfører	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Folkemøter og temakvelder med fokus på kvinners rett, plikt og moglegheiter til å delta	A	Ordfører, rådmannen	Lav	Ikkje prioritert i planperioden.				
Fokus på mediatrening og politikkopplæring	A	Ordfører, rådmannen	Middels	Politikkeropplæring ble gjennomført januar 2020.				
Ungdomsråd med streng kjønnskvoltering (50/50)		Ordfører	Høy	Kommunen er med i Fylkets ungdomsråd, og har eget ungdomsråd som ble opprettet i 2019.				
Vitjing av formannskapet på skulene		Ordfører	Høy	Gjennomført				
Skapa politisk engasjement blant barn og unge (ungdomspolitikkarar på fylkesnivå)		Ordfører	Middels	Kommunen er med i Fylkets ungdomsråd				
Fokus på alderssamansetning, etnisitet og nedsett funksjonsevne		Ordfører	Lav	Ikkje påbegynt				
Folkemøter, bruk av «Checklisten» frå Sverige kan bidra til at fleire kvinner møter opp.		Plan og Drift	Lav	Ikkje påbegynt				
Nærmiljøvandring, som innebærer at eit antal personar blir invitert til en førebudd gåtur gjennom eit område.		Plan og Drift	Middels	Kommunen gjennomfører turer via Lister friluftsråd,				
Problemstilling blir lagt ut på heimesida.		Plan og Drift	Lav	Ikkje starta				
Få innspel frå skulelevar ved bruk av skuleprosjekt.		Plan og Drift	Lav	Ikkje starta				

Delmål 7: Friskliv i eit likestillingsperspektiv. Best i Agder.

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Det blir oppmoda til at frisklivssentralen blir brukt som ei plattform til å fremma likestillingsverdiane hos alle aktuelle lag og organisasjonar.		Helse og sosial	Middels	Åpent for samhandling med alle org. og kan brukas av alle brukergupper				
For å stimulera arbeidet med å fremma likestillingsverdiar i lag og organisasjonar, kan det søkast om økonomisk støtte.	A	Rådmannen	Lav	Ikkje påbegynt				

Tjenesteproduksjon

Delmål 1: Sjukefråværet skal ikkje vera høgare enn 6 % i året:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Aktiv oppfølging av sjukemeldte i tråd med IA avtalen	A	Rådmannen/nhetene	Høy	Sykemeldte følges opp i tråd med IA avtalen				
Fokus på arbeidsmiljøet, både det fysiske og psykiske	A	Rådmannen/nhetene	Høy	Gjennomfører systematisk arbeidsmiljøundersøkelser og HMS arbeid				
Årleg gjennomføring av arbeidsmiljøundersøking	A	Rådmannen	Høy	Se over. Gjennomføres annen hvert år				
HMS planen skal reviderast innan 2013	A	Rådmannen	Høy	Revidert og sist vedtatt av AMU 2015				
Tiltak for å få ned sjukefråvær blant kvinner		Rådmannen/ iningsleiarar	Middels til høy	Fokus på sykefråvær i ledergruppen. Variere med å ringe til far/mor ved sjuke barn. Utarbeidet egen rutine for gravide.				

Delmål 2: Hægebostad kommune skal ta i bruk ressursparande teknologi og bruka teknologi for å betra kvaliteten på tenesteproduksjonen:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Innan 2015 skal dei mest brukte skjema vere elektronisk tilgjengelige	A	Rådmannen	Lav til middels	Flere intern skjema er blitt digitalisert og man arbeider med å digitalisere flere eksterne skjema mot brukere. Kommunen har tatt i bruk «svar ut» som er en elektronisk måte å sende brev på.				
Det skal innan 2015 ha blitt gjennomført 2 prosjekt i kommunen som har resultert i ressursinnsparing pga. innføring av ny teknologi	A	Rådmannen/nhetene	Middels til høy	Kommunen arbeider med Velferdsteknologi innenfor helse- og sosial. «Svar ut» er innført og man vil arbeide for at dette blir mer brukt. Kommunen har kjøpt noen robotgressklippere som gjør at ansatte blir frigjort til andre arbeidsoppgaver, og antall administrative stillinger er blitt redusert..				
Vera oppdatert på dei siste versjonane av dei mest brukte datahandsamingssystem.	A	Rådmannen/nhetene	Høy	Gjennomføres stort sett innenfor budsjettmidler. Det nevnes kort Visma ressursstyring, Profil, WinMed, Familia, kvalitetslosen, NOTUS, Læringsplattformen, Agresso m. fl				
Det må gjennomførast nødvendig kompetansetiltak for å bruka eksisterande og ny teknologi.	B	Rådmannen/nhetene	Middels	Kompetanseheving for skolene, servicekontoret m.v. og intern og eksternt kursing av ansatte skjer kontinuerlig.				

Delmål 3: Kommunen skal levere likeverdige offentlig tjenester:

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Det skal utarbeidast serviceerklæring for alle hovudtenesteområde for einingane innan 2015	A	Rådmannen/nhetene	Middels	Utarbeidet for de fleste tjenester i helse- og sosial, samt barnehage og skolene og deler av PLD.				
Annankvart år skal det gjennomførast ekstern undersøking i ei av einingane med omsyn til kvalitet og tjenesteproduksjon	A	Rådmannen/nhetene	Middels	Gjennomført i skole- og barnehage 2018, samt pleie- og omsorg 2016.				
Alle tenester skal så langt som mulig leverast etter søkjarens ynskje innanfor gjeldande lovar og forskrifter, serviceerklæringar og vedtak	A	Rådmannen/nhetene	Høy	Ingen tjenester innen PLO eller andre blir gitt utan søknad, vurdering og vedtak. Lege, psykiatri, helsestasjon, barnevern, rus må nødvendigvis gi tjenester utan vedtak.				
Brukarmedvirknad skal vera sentralt ved utforming og levering av tenester		Rådmannen/nhetene	Middels	Gjennomføres innenfor barnehagene ved bruk av SAU og skolene ved bruk av FAU. Brukemedvirkning skjer oftast innen psykisk helsevern ved tildeling av tjenester er brukernes medvirkning/ønsker sentrale. Folkemøter blir gjennomført ved behov.				
Ved all planlegging skal ein ta omsyn til universell utforming		Plan og Drift	Høy	Lovpålagt				
Det skal gjennomførast brukerundersøking kvart år for minst ei av einingane i kommunen	A	Rådmannen/nhetene	Middels	Prioritert arbeid i planperioden.				

Delmål 4: Kommunen skal kunne levere livsnødvendige basistjenester til innbyggerane i ein krisesituasjon

Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Annankvart år skal det gjennomførast ROS (Risiko Og Sårbarhetsanalyser) analyser for kommunens tenesteområde og utarbeida risikodempande tiltak. Spesielt bør ein sørga for gode kommunikasjonsrutiner ved bortfall av straum- og mobilnett	A	Rådmannen	Høy	Kommunestyret vedtok ny ROS analyse våren 2014. det ble påbegynt ny ROS analyse i 2017 som ble arbeidet videre med i 2018 og i 2019 blant gjennom beredskapsrådet. Det er utarbeidet ROS analyse for helse- og omsorg i 2018.				
Kommunen skal gjennomføra beredskapsøvingar kvart 2. år		Rådmannen	Høy	Ble gjennomført beredskapsøvelse i 2020.				
Etablere rutinar for oppdatering av planverket for beredskap i tråd med forskrift om kommunal beredskapsplikt.	A	Plan- og drift	Høy	Gjennomført				
Laga føresegner for korleis samfunnssikkerhet skal takast hand om i overordna arealplanlegging.	A	Plan- og drift	Høy	Lovpålagt å gjennomføre ROS analyse i forbindelse med arealplanlegging				

Delmål 5: Folkehelse – kommunen skal stimulera til god folkehelse hos innbyggjarane i kommunen:								
Tiltak	Prioritering	Ansvar	Gjennomførings grad	Kommentar	2023	2024	2025	2026
Det skal arrangerast byttemarknad for friluftsutstyr 1 gong pr. år på kvar av skulene	C	Skulene	Middels	Gjennomført på Kollemo og Eiken skule				
Stimulera det frivillige organisasjonsliv, og gjennomføra ei årleg samling med folkehelse og frivillig arbeid som tema		Helse sosial	Lav	Ikke prioritert i planperioden.				
Tilrettelegga for uteaktiviteter med spesielt fokus på skule- og barnehage	A	Barnehagane, skulene	Høy	Plan over uteområda til skulane og barnehagane er utarbeidet, og opparbeiding er starta og delvis gjennomført utfrå finansiering. Barnehagane har utedagar der ein er utanfor barnehagens område. Det ble starte friluft SFO i 2018				
I arealplanlegginga skal det leggest spesielt vekt på sikre samanhengande turstiar i nærområdet	B	Plan og Drift	Høy	Påbegynt og tas hensyn til bl.a. i kommunedelplan Snartemo – Tingvatn				
Etablere frivilligsentral	A	Helse sosial	Høy	Gjennomført. Kommunen vedtok etablering av frivilligsentral høsten 2013, og i 2015 startet sentralen for fullt.				
Utvikla kommunen som idretts- og friluftslivkommune i samarbeid med regionale myndigheiter	A	Plan og Drift	Middels	Kunstgrassbanen og friidrettsbanen har vi gitt midler til etter søknad fra idrettslagene. Det er et område som kommunen arbeider med jevnt og trutt				
Folkehelse har fokus i alt av kommunens arbeid; saksbehandling, planar, dokument og aktivitetar	A	Rådmannen/ einingsleiara	Høg/Middels	Kommunens Folkehelse - koordinator er tilsatt i helse- og sosial avdelingen. Koordinatoren arbeider med å implementere folkehelse på alle områder, og det er utarbeidet ny folkehelseoversikt som bl.a. danner grunnlag for kommunens planprogram.				
Samarbeide med NAV for å inkludere og betre helsa hjå alle grupper i samfunnet	A	Rådmannen/ enhetene	Middels	Sosialtjenesten er integrert i Nav. Arbeider med klienter som har falt utenfor samfunnets vedtatte normer				
Utarbeida helse og omsorgsplan med folkehelse og helsefremming som eige tema	A	Helse- sosial	Lav	Vedtatt sommeren 2021				

Del IV: Budsjett og økonomiplan

Budsjettskjema

I forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner er det vedtatt oppstillingskrav til budsjett og økonomiplan. Budsjett og økonomiplan for 2023 - 2026 presenteres i skjema som tilfredsstiller kravene i forskriften §§ 5-4, 5-5 og 5-6. Budsjett 2022 er hentet fra opprinnelig budsjett vedtatt av kommunestyret desember 2021. Grunlaget for beløpene blir forklart i påfølgende kapitler.

§ 5-4. Bevilgningsoversikter - drift

Tal i heile kroner	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Generelle driftsinntekter						
Rammetilskudd	-90 821 418	-88 260 000	-97 704 000	-98 504 000	-98 804 000	-98 804 000
Inntekts- og formuesskatt	-46 254 468	-45 540 000	-48 496 000	-48 496 000	-48 496 000	-48 496 000
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre generelle driftsinntekter	-1 733 407	-540 000	-4 331 000	-3 266 000	-1 944 000	-1 703 000
Sum generelle driftsinntekter	-138 809 293	-134 340 000	-150 531 000	-150 266 000	-149 244 000	-149 003 000
Netto driftsutgifter						
Sum bevilgninger drift, netto	133 688 130	133 754 000	160 857 000	151 734 000	150 526 000	147 694 000
Avskrivinger	12 097 982	11 574 000	11 840 000	11 840 000	11 840 000	11 840 000
Sum netto driftsutgifter	145 786 112	145 328 000	172 697 000	163 574 000	162 366 000	159 534 000
Brutto driftsresultat	6 976 819	10 988 000	22 166 000	13 308 000	13 122 000	10 531 000
Finansinntekter/finansutgifter						
Renteinntekter	-904 245	-945 000	-2 031 000	-1 118 000	-1 190 000	-1 170 000
Utbytter	-4 466 269	-4 631 000	-22 983 000	-12 983 000	-12 983 000	-8 000 000
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	2 355 201	2 727 000	5 887 000	5 480 000	5 750 000	5 000 000
Avdrag på lån	6 994 422	6 335 000	6 380 000	6 420 000	6 300 000	6 220 000
Netto finansutgifter	3 979 109	3 486 000	-12 747 000	-2 201 000	-2 123 000	2 050 000
Motpost avskrivinger	-12 097 982	-11 574 000	-11 840 000	-11 840 000	-11 840 000	-11 840 000
Netto driftsresultat	-1 142 054	2 900 000	-2 421 000	-733 000	-841 000	741 000
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:						
Overføring til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetning til bundne driftsfond	2 421 313	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-3 441 171	0	0	0	0	0
Avsetning til disposisjonsfond	3 864 569	0	2 421 000	733 000	841 000	0
Bruk av disposisjonsfond	-1 702 657	-2 900 000	0	0	0	-741 000
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	1 142 054	-2 900 000	2 421 000	733 000	841 000	-741 000
Fremføring til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

§ 5-4. Bevilgningsoversikt drift, budsjett til fordeling pr område

Tall i 1 kroner	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Fra Bevilgningsoversikt:						
Til fordeling drift	133 688 130	133 754 000	160 857 000	151 734 000	150 526 000	147 694 000
Fordeling på områder						
Politiske Styringsssystemer	2 581 615	2 946 000	3 583 000	3 063 000	3 163 000	3 063 000
Rådmannen	16 883 433	20 521 000	25 831 000	25 178 000	23 870 000	23 638 000
Skule- og barnehage	40 345 998	38 892 000	45 000 000	44 400 000	44 400 000	41 900 000
Helse- og omsorg	56 564 553	54 699 000	65 843 000	61 843 000	61 843 000	61 843 000
Plan- og drift	18 826 085	16 696 000	20 600 000	17 250 000	17 250 000	17 250 000
Interkommunale ordninger	-1 513 553					
Netto for alle områder	133 688 131	133 754 000	160 857 000	151 734 000	150 526 000	147 694 000

§5-5. Bevilningsoversikter - investering

Alle tall i heile kroner	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Investeringsutgifter						
Investeringer i varige driftsmidler	27 548 079	46 970 000	1 950 000	350 000	1 450 000	2 200 000
Tilskudd til andres investeringer	-	-	-	-	-	-
Investering i aksjer og andeler i selskaper	424 338	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Utlån av egne midler	-	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	-	-	-	-	-	-
Sum investeringsutgifter	27 972 417	47 420 000	2 400 000	800 000	1 900 000	2 650 000
Investeringsinntekter						
Kompensasjon for merverdiavgift	- 5 238 411	- 9 324 000	- 120 000	-	- 250 000	- 400 000
Tilskudd fra andre	293 790	20 760 000	-	-	-	-
Salg av varige driftsmidler	- 402 080	-	-	-	-	-
Salg av finansielle anleggsmidler	-	-	-	-	-	-
Utdeling fra selskap	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån av egne midlar	-	-	-	-	-	-
Bruk av lån	- 21 068 131	- 16 886 000	- 1 830 000	- 350 000	- 1 200 000	- 1 800 000
Sum investeringsinntekter	- 26 414 832	- 46 970 000	- 1 950 000	- 350 000	- 1 450 000	- 2 200 000
Videreutlån						
Videreutlån	8 424 800	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Bruk av lån til videreutlån	- 8 424 800	- 5 000 000	- 5 000 000	- 5 000 000	- 5 000 000	- 5 000 000
Avdrag på lån til videreutlån	216 535	600 000	600 000	600 000	600 000	600 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 387 370	- 600 000	- 600 000	- 600 000	- 600 000	- 600 000
Netto utgifter til videreutlån	- 170 835	-	-	-	-	-
Overføringer fra drift og netto avsetninger						
Overføring fra drift	-	-	-	-	-	-
Netto avsetning til eller bruk av bundne investeringsfond	- 1 073 750	-	-	-	-	-
Netto avsetning til eller bruk av ubundne investeringsfond	- 313 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000
Dekning av tidlegare års udekket beløp	-	-	-	-	-	-
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	- 1 386 750	- 47 420 000	- 2 400 000	- 800 000	- 1 900 000	- 2 650 000
Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	-	-	-	-	-	-

§5-5. Bevilgningsoversikt - investering, budsjett til fordeling

Tall i hele kroner	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Investering i varige driftsmidler	27 972 417	47 420 000	2 400 000	800 000	1 900 000	2 650 000
Fordeling på prosjekt						
Egenkapitalinskudd KLP	424 338	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Sum aksjer og andeler	424 338	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Digitalisering av byggesaksarkiv	-	750 000	-	-	-	-
Sum administrasjon	-	750 000	-	-	-	-
Investering BUS	400 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Kollemo skole utbygging	23 586 747	-	-	-	-	-
Sum skole	23 986 747	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Alarmanlegg	-	-	-	-	-	-
HDO-boliger	113 299	-	-	-	-	-
Ultralydapparat	-	-	450 000	-	-	-
Hjelpemidler EBO	-	-	150 000	-	-	-
Renovering aktivitetssenter	-	40 000 000	-	-	-	-
Sum Helse og Omsorg	113 299	40 000 000	600 000	-	-	-
Sanitæranlegg Lygneparken	567 273	-	-	-	-	-
Investering kirkebygg	-	120 000	1 000 000	-	-	-
Dagsturhytte	-	1 000 000	-	-	-	-
Meråpent bibliotek	-	-	-	-	-	350 000
Sum Kultur	567 273	1 120 000	1 000 000	-	-	350 000
Ombygging Bjodland	1 098 282	-	-	-	-	-
Vann til Vatne / Hobbesland	774 239	-	-	-	-	-
SD-anlegg	496 540	625 000	-	-	-	-
Utskiifting av vannmålere	104 120	150 000	150 000	150 000	-	-
Enøk-tiltak	15 532	2 625 000	-	-	-	-
Sum tekniske anlegg	2 488 713	3 400 000	150 000	150 000	-	-
Oppgradering kommunale veier	-	1 250 000	-	-	1 250 000	1 250 000
Omgjeving vei fra ambulansegarasje	5 860	-	-	-	-	-
Flomsikring	386 188	-	-	-	-	-
Brøyteutstyr	-	250 000	-	-	-	400 000
Sum samferdsel / infrastruktur	392 048	1 500 000	-	-	1 250 000	1 650 000
Sum fordelt varige driftsmidler	27 972 417	47 420 000	2 400 000	800 000	1 900 000	2 650 000

§ 5-6. Økonomisk oversikt etter art - drift - Økonomiplan

Tall i hele kroner	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Driftsinntekter						
Rammetilskudd	-90 821 418	-88 260 000	-97 704 000	-98 504 000	-98 804 000	-98 804 000
Inntekts- og formuesskatt	-46 254 468	-45 540 000	-48 496 000	-48 496 000	-48 496 000	-48 496 000
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre skatteinntekter	-15 259	-40 000	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-3 512 881	-870 000	-4 851 000	-3 798 000	-2 464 000	-2 235 000
Overføringer og tilskudd fra andre	-25 269 098	-11 863 000	-17 586 000	-17 586 000	-17 586 000	-17 586 000
Brukerbetalinger	-6 467 824	-5 595 000	-5 791 000	-5 791 000	-5 791 000	-5 791 000
Salgs- og leieinntekter	-9 689 971	-9 118 000	-10 207 000	-10 207 000	-10 207 000	-10 207 000
Sum driftsinntekter	-182 030 919	-161 286 000	-184 635 000	-184 382 000	-183 348 000	-183 119 000
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	96 050 729	85 853 000	102 597 000	98 519 000	97 462 000	95 391 000
Sosiale utgifter	21 673 394	24 052 000	28 653 000	27 370 000	27 157 000	26 458 000
Kjøp av varer og tjenester	48 976 316	42 346 000	53 926 000	50 176 000	50 226 000	50 176 000
Overføringer og tilskot til andre	10 209 316	8 449 000	9 785 000	9 785 000	9 785 000	9 785 000
Avskrivninger	12 097 982	11 574 000	11 840 000	11 840 000	11 840 000	11 840 000
Sum driftsutgifter	189 007 737	172 274 000	206 801 000	197 690 000	196 470 000	193 650 000
Brutto driftsresultat	6 976 819	10 988 000	22 166 000	13 308 000	13 122 000	10 531 000
Finansinntekter / Finansutgifter						
Renteinntekter	-904 245	-945 000	-2 031 000	-1 118 000	-1 190 000	-1 170 000
Utbytte	-4 466 269	-4 631 000	-22 983 000	-12 983 000	-12 983 000	-8 000 000
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	2 355 201	2 727 000	5 887 000	5 480 000	5 750 000	5 000 000
Avdrag på lån	6 994 422	6 335 000	6 380 000	6 420 000	6 300 000	6 220 000
Netto finans	3 979 109	3 486 000	-12 747 000	-2 201 000	-2 123 000	2 050 000
Motpost avskrivninger	-12 097 982	-11 574 000	-11 840 000	-11 840 000	-11 840 000	-11 840 000
Netto driftsresultat	-1 142 054	2 900 000	-2 421 000	-733 000	-841 000	741 000
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:						
Overført til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetning til bundne driftsfond	2 421 313	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-3 441 171	0	0	0	0	0
Avsetning til disposisjonsfond	3 864 569	0	2 421 000	733 000	841 000	0
Bruk av disposisjonsfond	-1 702 657	-2 900 000	0	0	0	-741 000
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	1 142 054	-2 900 000	2 421 000	733 000	841 000	-741 000
Fremføring til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

§ 5-7. Utvikling i gjeld - Økonomiplan

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Netto lånegjeld	150 773	159 000	155 000	149 000	143 000	139 000

Investering

Renter og avdrag har de siste årene vært en økende utgift i kommunen. Dette påvirker driftsregnskapet, og reduserer mulighetene til å benytte tilsvarende beløp på tjenesteområdene. I tillegg til investeringer på kr 47,4 mill i opprinnelig budsjett for 2022 er det gjennomført budsjettendringer for kr 8,9 mill, slik at revidert investeringsbudsjett for 2022 pr oktober er på kr 56,3 mill.

I forslag til statsbudsjett er det ikke midler til tilskudd til rehabilitering av sykehjem eller omsorgsboliger, og det er ikke avklart om det blir midler å søke på i 2024. Dersom hele investeringen i nytt aktivitetssenter og omsorgsboliger må lånefinansieres vil det medføre at netto lånegjeld øker med kr 24 mill. Siden statsbudsjettet ikke er vedtatt ennå, er ikke dette forholdet tatt inn i rådmannens sitt budsjettforslag. Men det påvirker likevel budsjettet ved at alle investeringer som det er mulig å skyve på er flyttet så langt som mulig ut i økonomiplanperioden for at vi skal være best mulig rustet for å håndtere den utfordringen.

Det planlegges et lavt investeringsnivå i økonomiplanperioden siden gjeldsnivået er høyere enn kommunens finansielle måltall uavhengig av hvordan finansiering av aktivitetssenteret løses. Kommunen har en relativt god standard på de aller fleste bygg selv om vedlikeholdsetterslepet øker, det er derfor mulig å gjennomføre. Med foreslått investeringsnivå vil Hægebostad kommune gå fra netto lånegjeld på kr 155 mill i 2023 til kr 139 mill i 2026, og netto lånegjeld i forhold til driftsinntekter på 71,6 % ved utgang av økonomiplanperioden når lånegjelden deflateres til 2022 – kroner.

Investeringsbudsjettet - bevilgningsoversikt

Investeringsutgiftene i 2023 er på kr 2 400 000. Prosjektene finansieres av kompensasjon for merverdiavgift på kr 120 000, bruk av ubundne fond på kr 450 000 og bruk av lån på kr 1 830 000.

Rådmannen budsjettforslag medfører behov for låneopptak på inntil 1 830 000 i 2023, der ubrukte lånemidler fra tidligere år kommer til fratrekk.

I tillegg til investeringsprosjektene er det budsjettet med kr 600 000 i mottatte avdrag på utlån, som i sin helhet benyttes til avdrag/nedbetaling av lån til videre utlån.

Kommunen har mottatt flere henvendelser om startlån, og rådmannen foreslår å ta opp inntil 5 mill i lån til videre utlån i 2023 for å imøtekomme dette.

Investeringsbudsjettet fordelt per pr prosjekt

Langtidsbudsjettet for årene 2023 – 2026 er videreført slik det ble vedtatt for ett år siden, med noen justeringer.

Aksjer og andeler

Det er budsjettet kr 450 000 i egenkapitalinnskudd KLP som er finansiert ved bruk av investeringsfond.

Skole / barnehage

Bevilgning til årlig investering i nye pc-er på Byremo Ungdomsskole med kr 200 000 fortsetter i hele økonomiplanperioden.

Hægebostad barnehage har et stort behov for større areal til personalet. I dag er det ikke møterom, og arbeidsrommet rommer 3 av 14 ansatte. Det er meldt flere avvik på grunn av manglende plass. Personalrommet er i dag i ei brakke, noe som var tenkt som ei midlertidig løsning, og barnas areal går over i samme område som personalavdeling. Et estimat på nødvendig areal er 135 kvm, med en forventet projektkostnad på kr 36 419 pr kvm. Det vil gi en investeringsramme på kr 4,9 mill som rådmannen dessverre ikke har funnet rom for i sitt forslag til økonomiplan for de neste fire årene.

Eiken Skule har for dårlig arbeidsrom til ansatte og mangler gruppe-/møterom. Det er derfor igangsatt en prosess for å se på hvordan vi kan utbytte eksisterende bygningsmasse på en bedre måte. Prosessen er i startfasen, og det er ikke klart noe kostnadsestimat på nåværende tidspunkt. Prosjektet er ikke innarbeidet i økonomiplanen på grunn av usikkerhet rundt aktivitetssenteret.

Helse- og omsorg

Det er nødvendig med et ultralydapparat på Eiken Legekontor, både legekontor og legevakt. Et ultralydapparat bidrar blant annet ved undersøkelse av brudd, blodpropp, mistanke om graviditet utenfor livmor og kontroll av spiral. Apparatet kan finansieres av økte inntekter, og påvirker derfor ikke driftsbudsjettet negativt.

På Eiken Bu og Omsorgssenter er det nødvendig med noen hjelpemidler for å avlaste personalet i forbindelse med tunge løft. Det er foreslått kr 150 000 til sengevendesystem, senkbar seng og personløfter seilheis.

Kultur

I henhold til bibliotekplanen 2018-2022 er det innarbeidet investeringsprosjekt knytta til meråpent bibliotek. Prosjektet var opprinnelig planlagt på begge bibliotekene, men ble redusert som følge av innsparinger. Prosjektet er flyttet til siste året i planperioden for å redusere gjeldsbelastninga. Beløpet som ligger inne i økonomiplanen er tilstrekkelig for å kunne gjennomføre investering på et av bibliotekene i kommunen.

Hægebostad Kirkelige Fellesråd har i flere år spilt inn investeringsprosjekt de anser som nødvendige utfra tilstanden på kirkebyggene. Det ble innarbeidet kr 1 000 000 i forrige økonomiplan der kommunestyret valgt å framskynde prosjektet til 2023. Siden kommunestyret selv har uttalt når de ønsker dette gjennomført, har ikke rådmannen foreslått å skyve på prosjektet. Listen over prosjekt er oppdatert med nye prisoverslag, og blir lagt som vedlegg til budsjettsaken under politisk behandling. Det er ikke foreslått å øke investeringsrammen fra Rådmannen sin side.

Tekniske anlegg

Hægebostad kommune startet arbeidet med utskifting av vannmålere i 2021. Prosjektet er videreført med et årlig beløp på kr 150 000 i økonomiplanen til og med år 2024.

Samferdsel / infrastruktur

De siste årene har oppgradering av kommunale veier hatt ei årlig investeringsramme på kr 1,25 mill for å få det kommunale veinettet opp på et tilfredsstillende nivå. Av 40 km kommunal vei har vi utbedret 9 km, det gjenstår 31 km vei til anslagsvis 1 200 kr/m. Av disse må halvparten tas i nærmeste framtid, det bør derfor bevilges 15-20 mill de kommende år. Dersom veiene ikke blir oppgradert vil det medføre stadig høyere vedlikeholdsutgifter i driftsbudsjettet. Det er ikke foreslått bevilgning til dette i 2023 og 2024 på grunn av usikkerheten rundt finansiering av Snartemo Aktivitetssenter.

Det er nødvendig med utskifting av noe brøyteutstyr med jevne mellomrom, og det er lagt inn kr 400 000 til dette i 2026 i forbindelse med ny anbudsutlysning av brøytekontrakter.

Finansinntekter

Inntekter fra finans består av renter og utbytte fra Agder Energi. Utgiftene er renteutgifter og avdrag på lån.

Med utgangspunkt i Norges Bank sitt anslag på Nibor renter er det budsjettet med renteinntekter på kr 2 031 000 i 2023. Norges Bank antar at rentenivået fortsatt vil øke utover i økonomiplanperioden.

Etter to år med svært lave budsjetterte utbytter fra Agder Energi er vi nå inne i en periode der vi forventer høye utbytter de neste par årene. Utbyttet vi får utbetalt i 2023 er 18 mill. I tillegg mottar vi et fusjonsutbytte, der vår andel av 1,1 mrd fordelt over tre år er 4,9 mill årlig fra 2023 -2025.

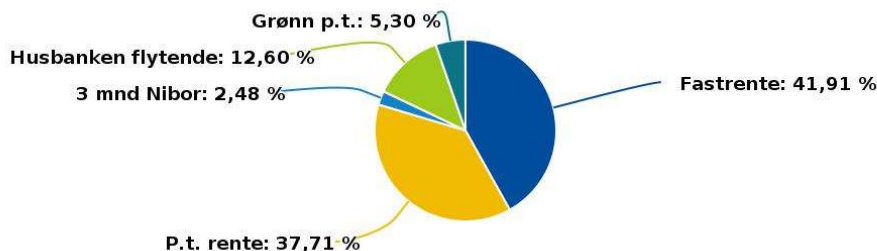
Det er usikkert hvor høyt utbyttet blir resten av økonomiplanperioden. Det er svært krevende å håndtere store årlige svingninger i driftsbudsjettet. Vi har tatt utgangspunkt i et utbyttegrunnlag på i underkant av 600 mill. Hægebostad kommune sin eierandel er 1,359 %, noe som gir et budsjett på 8 mill i utbytte fra Agder Energi i resten av økonomiplanperioden i tillegg til fusjonsutbyttet. Slik markedet er i dag for Agder Energi forventer vi høyere utbytte enn dette i 2024. For å unngå svingninger bør disse gå til årlige prosjekter som ikke medfører et vedvarende økt driftsnivå, slik som vedlikehold av bygningsmassen, etterslep på vedlikehold av veier og bruer, innkjøp av utstyr til helse, skole og barnehage eller andre nødvendige tiltak det ikke er rom for innenfor eksisterende rammer.

Finansutgifter

Avdrag på lån etter kommuneloven skal som hovedregel føres i driftsregnskapet, og kommunene skal betale et minimumsavdrag som tilsvarer kapitalslitet på lånefinansierte anleggsmidler. Minimumsavdraget beregnes etter en forenklet formel i samsvar med kommuneloven.

Ved inngangen til 2023 vil Hægebostad kommune ha en gjeldsbelastning på kr 159 mill, og med investeringene i økonomiplanen vil Hægebostad kommune ha sine

lån i Kommunalbanken, KLP – banken og Husbanken, der omtrent 40 % i dag er låst til fastrente.

Figur: Produktfordeling på kommunens lån pr 27.10.2022. Kilde: KBN Finans

Gjennomsnittlig rente på dagens lån er 2,45 %, og vil fortsette å stige fram til 01.01.2023. Dette er en betydelig økning fra rentenivået som anslått i forrige økonomiplan. Norges Bank anslår en liten reduksjon i lånerente utover i økonomiplanperioden, fra 4,25 % i 2023 til 3,55 % i 2026. Hægebostad kommune har benyttet disse anslagene i budsjettet på pt lån. For lån med fastrente er det benyttet gjeldende rentenivå i bindingsperioden.

Økonomiplanen er budsjettert i 2023-kroner for årene 2024 - 2026. Utgifter til rente- og avdrag er derfor deflatert i økonomiplanen.

Driftsinntekter

I 2023 er frie inntekter for kommunen anslått til kr 146 200 000, og består av rammetilskudd og skatteinntekter. Dette innebærer en nominell økning i frie inntekter på 5,1 % sammenlignet med oppgavekorrigerte frie inntekter i 2022. Se del II for mer detaljert gjennomgang av rammetilskudd fra staten.

Skatteinntekter

Det er budsjettert med skatteinntekter på kr 48,5 mill i 2023, en reduksjon på 3 % fra oppdatert anslag for 2022. Kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet får utbetalt inntektsutjevneende tilskudd i tillegg til rammetilskuddet. Hægebostad kommune har en skatteinntekt som er under 90 pst av landsgjennomsnittet, og er sikret 95 pst av skatteøkning per innbygger på landsbasis. Inntektsutjevning for Hægebostad kommune er budsjettert til kr 10,8 mill i 2023, og er en del av rammetilskuddet.

Eiendomsskatt

Rådmannens budsjettforslag er et budsjett uten eiendomsskatt på næring, hus og hytter etter tydelig ønske fra politisk hold.

Driftsrammer for budsjettområdene

Foreløpige rammer til enhetene ble vedtatt av kommunestyret i sak 20/22 den 16. juni 2022. Utgangspunktet for budsjettprosessen har vært vedtatte foreløpige rammer, forrige økonomiplan og et ønske om å innarbeide føringene i statsbudsjettet som ble presentert 6. oktober. Finansielle måltall vedtatt av kommunestyret viser at driftsnivået må holdes lavt, og administrasjonen ønsker å holde fast på flest mulig av de innsparingene som er gjort de siste årene. Behovene har imidlertid økt særlig innenfor pleie og oppvekst som påpekt i foreløpige rammer, og rådmannen ser ikke muligheten til å gi et forsvarlig tilbud uten å øke rammene betydelig. Det medfører ikke bruk av disposisjonsfond i 2023, da utbyttet fra Agder energi er rekordhøyt. Det er urealistisk å planlegge med et utbytte på tilsvarende nivå utover i planperioden, for å unngå bruk av disposisjonsfond er det derfor nødvendig å redusere tjenestetilbudet fra 2024.

Tiltak

Endringer i budsjett og økonomiplan sammenlignet med 2022 er listet opp i påfølgende tabell.

Tiltak i økonomiplanen	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
Politiske Styringssystemer, budsjett 2022	2 946 000	2 946 000	2 946 000	2 946 000
Lønnsvekst 2022	96 000	96 000	96 000	96 000
Prisvekst interkommunale samarbeid	21 000	21 000	21 000	21 000
<i>Val</i>	100 000		100 000	
<i>Etterlønn ordførerskifte</i>	270 000			
<i>I-pad og opplæring nye politikere</i>	150 000			
Ramme	3 583 000	3 063 000	3 163 000	3 063 000
Rådmannen, budsjett 2022	20 521 000	20 521 000	20 521 000	20 521 000
Lønnsvekst 2022	295 000	295 000	295 000	295 000
Økning lønnsnett	1 600 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000
Prisvekst interkommunale samarbeid	124 000	124 000	124 000	124 000
Økt tilskot kirka	213 000	213 000	213 000	213 000
Økt stillingsressurs tjenestetorget	78 000	78 000	78 000	78 000
Saksbehandler omsorg	360 000	360 000	360 000	360 000
Flyktningetjenesten	2 640 000	1 987 000	679 000	447 000
Ramme	25 831 000	25 178 000	23 870 000	23 638 000
		653 000	- 1 308 000	232 000
Skule og barnehage, budsjett 2022	38 892 000	38 892 000	38 892 000	38 892 000
Lønnsvekst 2022	1 256 000	1 256 000	1 256 000	1 256 000
Økning antall årsverk som følge av økt barnetall i bhg	1 555 000	1 555 000	1 555 000	1 555 000
Redusert makspris frå 01.08.2022/01.01.2023	280 000	280 000	280 000	280 000
Kolleemo skole - økte rammetimer	1 141 000	1 141 000	1 141 000	1 141 000
Eiken skule - økte rammetimer	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Læremidler i forbindelse med fagfornyelsen	200 000	-	-	-
Ukrainske flyktninger i skolen	735 000	335 000	335 000	335 000
Andel av grunnskoletilskudd BUS	- 259 000	- 259 000	- 259 000	- 259 000
Hægebostad sin andel av økt budsjetttramme BUS	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
<i>Redusert barnetall BUS, reduserer vår andel</i>	- 1 000 000	- 1 000 000	- 1 000 000	- 1 000 000
Reduserte årsverk / drift				- 2 500 000
Ramme	45 000 000	44 400 000	44 400 000	41 900 000
			-	-
Helse- og omsorg, budsjett 2022	54 699 000	54 699 000	54 699 000	54 699 000
Lønnsvekst 2022	2 085 000	2 085 000	2 085 000	2 085 000
Prisvekst interkommunale samarbeid	347 000	347 000	347 000	347 000
Prisvekst varekjøp	200 000	200 000	200 000	200 000
Legevakt	135 000	135 000	135 000	135 000
Økte utgifter NAV	350 000	350 000	350 000	350 000
Familiekontor	500 000	500 000	500 000	500 000
Inntekter ultralydapparat	- 70 000	- 70 000	- 70 000	- 70 000
Kjøkken/vaskeri	650 000	650 000	650 000	650 000
Økning EBO	1 100 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000
Heimebasert omsorg	3 900 000	3 900 000	3 900 000	3 900 000
Økning frivilligsentralen	88 000	88 000	88 000	88 000
Habilitering - bortfall av tilskot	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
<i>Økt behov habilitering, helårsvirkning</i>	600 000	600 000	600 000	600 000
<i>Barnekoordinator, helårsvirkning</i>	59 000	59 000	59 000	59 000
Reduserte årsverk / drift		- 4 000 000	- 4 000 000	- 4 000 000
Ramme	65 843 000	61 843 000	61 843 000	61 843 000
Plan- og drift, budsjett 2022	16 696 000	16 696 000	16 696 000	16 696 000
Lønnsvekst 2022	546 000	546 000	546 000	546 000
Prisvekst interkommunale samarbeid	208 000	208 000	208 000	208 000
Prisvekst brøyting	150 000	150 000	150 000	150 000
Prisvekst materiell	160 000	160 000	160 000	160 000
Økte strømutgifter	2 250 000	-	-	-
Renhold	240 000	240 000	240 000	240 000
Vedlikeholdsetterslep kommunale anlegg	1 000 000			
Kommuneplanarbeid - kommuneplanens samfunnsdel	100 000			
Auka gebyr vann og avløp - bl.a. pga rentenivå	- 650 000	- 650 000	- 650 000	- 650 000
<i>Tilskudd til bygdemuseet for renovering av taket</i>	- 100 000	- 100 000	- 100 000	- 100 000
Ramme	20 600 000	17 250 000	17 250 000	17 250 000

Det er budsjettert med oppdatert lønnsnivå. Interkommunale samarbeid består hovedsakelig av lønnsutgifter, og det er derfor gitt rammeøkning i samsvar med økt pris der det ikke kan håndteres innenfor rammen.

Politiske styringssystemer

Budsjettet tar høyde for 12 formannskapsmøter, alle heldagsmøter, og 10 kommunestyremøter inkludert budsjettkonferansen. Det er budsjettert med 8 møter til ungdomsråd, eldreråd og råd for menneske med nedsett funksjonsevne.

Formannskapets tilleggsbevilgning er kr 20 000, og er på samme nivå som bevilgningen eldrerådet har til disposisjon. Råd for menneske med nedsett funksjonsevne har en bevilgning på kr 10 000 i tillegg til møteaktivitet. Hægebostad kommune har fått utdelt restmidler fra Birkeland samvirkelag. Av disse står kr 70 783 på et bundet fond, og skal etter avtale med Coop Norge benyttes til tiltak fra ungdomsrådet.

Utgifter til kontroll og revisjon utgjør kr 775 000 i rådmannens budsjettforslag. Inkludert i dette er kompensasjon til kontrollutvalgsleder og møtegodtgjørelse til utvalgets medlemmer på kr 60 000, kontrollutvalgets egne utgifter på kr 25 000, driftstilskudd til Agder sekretariat kr 151 000 samt tilskudd til revisjonen - Komrev Sør - på kr 539 000. Beløpet samsvarer med anbefaling fra kontrollutvalget på budsjett til kontroll og tilsyn.

Det gjennomføres valg annethvert år. De direkte utgiftene i kommunen knyttet til dette er budsjettert til kr 100 000, og ligger inne i budsjettet for 2023 og 2025. Ved lokalvalg vil det påløpe utgifter til politikeropplæring og lpad, samt at det må tas høyde for skifte av ordfører. Sittende ordfører har da krav på etterlønn. Utgiftene i forbindelse med lokalvalg er lagt inn med henholdsvis kr 150 000 og kr 270 000 i 2023.

Rådmannen

Rådmannen består av stabsfunksjoner i administrasjonen, og er delt inn i 2 avdelinger – Tjenestetorget og finans- og økonomiavdeling som har hver sin leder. De ansatte som hører til på tjenestetorget er merkantiltjeneste, flyktningetjeneste og lærlinger. Tjenestetorget har i utgangspunktet ansvar for alt merkantilt arbeid i kommunen som bl.a inkludere utsendelse av alle saksdokumenter til politiske utvalg, sentralbord, arkiv, ulike avregninger innenfor helse- og omsorg, utsendelse av gebyr for vann og avløp, saksbehandling for enhetene, kommunens hjemmeside, støttefunksjon i personalsaker for å nevne noen områder. Økonomi og finansavdelingen har ansvar for utarbeidelse av regnskap og budsjett samt alle inn og utbetalinger i kommunen. Pedagogisk konsulent er fortiden ubesatt som et innsparingstiltak.

Det er budsjettert med fire lærlinger i kommunen. Det er blitt redusert med 2,5 årsverk (inkl pedagogisk konsulent) de siste årene innenfor dette budsjettområdet. Det er tatt i bruk flere digitale verktøy der det er hensiktsmessig. Kommunen har tatt i bruk ny hjemmeside, digitale møteverktøy, samt økt digitaliseringen innenfor lønn- og personale. Dette vil forhåpentligvis føre til at belastningen ikke blir for stor på de ansatte, eller at service som ytes til kommunens innbyggere blir vesentlig redusert.

Kommunen sin andel av utgifter til DDV, Lister pedagogiske senter og Lister PPT ligger under rådmannen. Fra disse mottar kommunen budsjetter utarbeidet i vertskommunen, og har gitt rammeøkning i tråd med disse budsjettene.

Kommunen mottar integreringstilskudd i økonomiplanperioden for de flyktningene som er bosatt i 2022. Økningen av utgiftene til flyktnings-tjenesten, tiltak til flykninger på Kollemo skole og økning på frivilligsentralen er finansiert av integreringstilskuddet. Det er ikke budsjettert med mottak av nye flykninger i økonomiplanperioden. Det er forutsatt at utgiftene til tjenesten reduseres i takt med integreringstilskuddet dersom det ikke bosettes flere flykninger.

Andre store utgifter på dette området er skoleskyss og tilskudd til kirkelig fellesråd. Driftstilskudd til fellesrådet ble økt med kr 150 000 i foreløpige rammer, i tillegg er tilskuddet deflatorjustert slik at det er budsjettert med tilskudd til kirkelig fellesråd på kr 1 759 000. Beløpet er i samsvar med forslag til driftsbudsjett fra Hægebostad kirkelige fellesråd. Innspillet fra fellesrådet ligger i vedlagt budsjettsaken.

Det er tidligere redusert flere årsverk på tjenestetorget, blant annet ved at noen ansette arbeider i deltidsstilling. I forbindelse med nyansettelse er en stilling igjen økt opp til fulltidsstilling, og det er nødvendig med noe rammeøkning knyttet til dette.

Som et ledd i innsparingene kommunen gikk gjennom i 2021 ble det vedtatt å redusere kulturskolen, og inngå et samarbeid med eksisterende lag om kulturskoletilbud. Det har resultert i et samarbeid med Samklang og det arbeides med å få andre tilbud integrert som en del av kulturskolen

Skole

Hægebostad kommune har to barneskoler med hver sin enhetsleder, samt interkommunalt samarbeid om Byremo ungdomsskole. Det har tidligere vært en pedagogisk konsulent i rådmannens stab for å bistå skolene i deres arbeid, men stillingen er vakant i hele økonomiplanen som et ledd i innsparingene. Rådmannen har selv skolefaglig kompetanse, og det antas at dette ivaretar kravene som er nevnt i Opplæringsloven § 13 – 1. Siden det ikke er mulig å opprettholde tilsvarende nivå på utgifter utover i planperiode er det lagt inn et innsparing på kr 2 500 000 fra 2026 innenfor området.

Det er økning i antall elever inneværende skoleår, og det påvirker handlingsrommet til sammenslåing av klasser på barneskolene. Elevtallet i kommunen er stabilt utover i økonomiplanperioden samlet sett, mens det er variasjon mellom skolene i perioden.

Klasse	2022/2023		2023/2024		2024/2025		2025/2026		2026/2027	
	Kollemo	Eiken	Kollemo	Eiken	Kollemo	Eiken	Kollemo	Eiken	Kollemo	Eiken
1. klasse	12	16	9	15	13	6	11	9	9	11
2. klasse	15	15	12	16	9	15	13	6	11	9
3. klasse	14	7	15	15	12	16	9	15	13	6
4. klasse	12	11	14	7	15	15	12	16	9	15
5. klasse	12	14	12	11	14	7	15	15	12	16
6. klasse	10	17	12	14	12	11	14	7	15	15
7. klasse	9	7	10	17	12	14	12	11	14	7
Sum	84	87	84	95	87	84	86	79	83	79
8. klasse	10	9	9	7	10	17	12	14	12	11
9. klasse	8	13	10	9	9	7	10	17	12	14
10. klasse	12	11	8	13	10	9	9	7	10	17
Sum Bus		63		56		62		69		76

Tabell: Elevtall i kommunen i økonomiplanperioden, fordelt på skolene.

Alle skolene opplever at rammene er for små sett i forhold til behovet de har i elevmassen, og frykter at det vil føre til økning i antall elever som trenger spesialundervisning, flere elever som strever med konsentrasjon og atferdsproblemer samt økning i antall henvendelser til andre instanser. Skolene registrerer et økende behov for ressurser til elever som har sosiale utfordringer.

Byremo ungdomsskole fikk tilleggsbevilgning på kr 100 000 til fagfornyelsen i 2022. Rådmannen har foreslått tilsvarende beløp til barneskolene i budsjettet for 2023.

Moderasjonsordning med inntektsgradering i SFO er videreført i statsbudsjettet. Det er samme prinsipp som for barnehage, der maks 6 % av husholdningens samla inntekt skal gå til betaling av SFO. I tillegg er det gratis SFO for barn med særskilte behov på 5 -7 trinn, og fra 1. august 2022 ble det innført 12 timer gratis SFO for 1. trinn. Budsjettforslaget forutsetter samme nivå på bruken av SFO som inneværende skoleår.

Opplæringsloven sier at kommunen skal ha tilbud om SFO, men gir ikke innbyggerne rett til plass. SFO-vedtektene ble revidert av kommunestyret våren 2021. De nye vedtektene er nå utformet slik at det blir billigere for de som har full plass, mens det blir dyrere dersom en bruker SFO lite. Jf forslag til gebyrregulativ for priser.

Kollemo Skole:

Budsjettet til Kollemo tillater et rammetimeforbruk på 368 timer våren 2023 med den sammensetningen som er i dag av assistenter og lærere. Dette er en forholdsvis stor økning fra fjoråret. Årsaken til dette er sammensatt:

- Det er kommet nye elever fra Ukraina.
- Det er gjort et politisk vedtak om ikke å slå sammen klasser i norsk, matematikk og engelsk.
- Innføring av kulturskoletimen (korpsundervisningen).
- Vedtak etter opplæringslovens §9A
- Det er elever med spesielle behov på SFO.
- barnetallet og bruken har økt på SFO.
- for å ivareta lærernormen må vi bruke mer timer på 1-4. trinn (tidlig innsats/styrk/flere delingstimer).
- vi har fått en økning i elever med vedtak etter opplæringsloven § 5-1.

- som et ledd i arbeidet med å forsøke å få ned sykefraværet bruker vi litt mer ressurser på å fordele hovedansvaret for disse elevene på flere ansatte.
- Skolen har mange en til en elever, og det er behov for økt tid til samarbeid mellom de som arbeider med disse elevene.

Rammen til skolen er økt med kr 1 141 000, samt kr 735 000 finansiert av integreringstilskuddet. Økningen er høyere enn i foreløpige rammer som en konsekvens av politisk vedtak om at det ikke skal slås sammen klasser i fagene norsk, matematikk og engelsk, og et høyere elevtall som gir behov for økte utgifter til læremidler.

Av rammetimene som ligger i budsjettet er det planlagt ca. 20 timer på SFO. Dette vil variere litt utfra hvor mange elever som er påmeldt. Skoleåret 2022/23 har skolen opplevd en markant økning i søkere til SFO. Det er derfor i større grad enn tidligere behov for å være to ansatte til stede.

De siste årene har skolen fått en markant økning i elever som har behov for individuell tilrettelegging og trenger mer eller mindre en til en oppdekning (§ 5-1-vedtak/spesialundervisning). Våren 2023 vil i utgangspunktet 102 av rammetimene bli brukt til dette, noe som tilsvarer ca. 30% av den totale rammen. Det er også behov for en del samarbeidsmøter for de som arbeider med § 5-1 elever. For lærerens del legges dette inn arbeidsplanen, men for andre ansatte må det betales ut ekstra for dette. Totalt bruker vi ca. 11 rammetimer på dette.

Skolen opplever også stadig flere, som ikke oppfyller kravene til opplæringsloven § 5-1, men som trenger mye ekstra ressurser for å få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Totalt regner skolen med å bruke minimum 4 timer til tidlig innsats, lovpålagt styrking av elever på 1-4 og elever som trenger ekstra styrking for ikke å komme inn under § 5-1, tiltak som må settes inn som ledd i lovpålagte tiltak i forbindelse med opplæringslovens §9a, redusert undervisning pga. ansvarsområder, osv. Av samme grunn forventer vi å bruke ca. 9 rammetimer på ekstra voksentetthet ved bruk av assistent/fagarbeider i 2023.

Skolen har høsten 2022 blitt nødt til å iverksette et §9a vedtak for å ivareta klasse- og arbeidsmiljø i en av klassene ved skolen, og situasjonen tilsier at det må videreføres også i 2023. Totalt vil det bli brukt 12 rammetimer på dette.

Ved skolestart begynte det nye elever fra Ukraina ved Kollemo. Disse har behov for ekstra språkopplæring mv. Det brukes ca. 31 rammetimer til dette.

Avtalen med kommunen og Samklang vedrørende kulturskolen innebærer at skolen må bruke 1 rammetime. Skolen har behov for å bruke en del rammetimer på andre lovpålagte ting enn ordinær undervisning (kontaktlærerarbeid, tidsressurspott, o.l.), beregnet til ca. 29 rammetimer i 2023. I tillegg bruker skolen ca. 4,5 rammetimer på merkantil ressurs.

Til ordinær undervisning er det igjen ca. 150,5 timer. Det kan legges til at skolen ved GSI-innsamlingen høsten 2022 lå rett over lærernormen for 1-4 trinn. All forskning viser at jo større del av ressursene som brukes på de mindre trinnene jo mindre

spesialundervisningsbehov vil oppstå senere i skoleløpet. Dette betyr at det må tas grep for å endre dette i 2023.

Pr. nå er det 84 elever på skolen. Skolen har hatt en vesentlig økning i elevtall de siste årene. Det ble derfor gjennomført utbygging i 2019/2020 for å håndtere dette elevtallet, og bygningsmassen er nå i henhold til norm for elever og ansatte.

Alderssammensetningen i kollegiet er bra, men det er få menn på Kollemo Skole. Så langt har det ikke vært store utfordringer med å rekruttere kvalifisert personell, men en ser at det har blitt litt mer utfordrende de siste par årene. Det som derimot er en utfordring, er å finne vikarer.

De ansatte har de siste årene opplevd en stadig større belastning i arbeidshverdagen deres. De har vært igjennom både økonomiske nedskjæringer, økt og endret arbeidshverdag under Covid-19 perioden og økt arbeidsbelastning gjennom utbyggingstida ved Kollemo skole. Det har de siste to årene vært et historisk høyt sykefravær ved enheten. En del av dette skyldes punktene som nevnt ovenfor.

Eiken Skule

Eiken Skule har i dag 87 elever. Budsjettet til Eiken skole tillater et rammetimetall på 307 timer våren 2023, noe som er en betydelig økning fra forrige skoleår. Det ble gitt en økning i foreløpige rammer på kr 1 000 000 til skolen for å håndtere økt behov knyttet til undervisning, assistent, sakkyndige vurderinger og støtte til fremmedspråklige.

Skolen er fådelt, og må slå sammen noen klasser. Pr i dag slår Eiken Skule sammen 2 klasser i fagene samfunnsfag, KRLE, naturfag og praktiske fag. Det er ikke sammenslåing i fagene norsk, matematikk og engelsk. Slik klassestørrelsen blir kommende skoleår er det vanskelig å slå sammen flere klassetrinn. Ved sammenslåing av andre klasser blir elevtallet over 30, skolen har ikke klasserom som rommer så mange elever. Det er svært vanskelig å slå sammen klasser i praktiske fag da klassene blir så store at det må være flere voksne til stede for å opprettholde og gjennomføre god undervisning. Det vil også være svært krevende å opprettholde god klasseledelse, og det igjen kan medføre at skolen ikke klarer å nå den enkelte elev og gi de som trenger det tilpasset opplæring.

Eiken Skule har hatt økning i antall elever som trenger spesialundervisning (§ 5-1 vedtak) fordi de ikke har utbytte av den ordinære undervisningen. I dag blir det brukt ca 80 rammetimer til spesialundervisning. Flere elever er under utredning av PPT og det forventes nye vedtak om spesialundervisning. (5-1 vedtak). Det er også flere elever som ikke oppfyller kravene til 5-1 vedtak, men som trenger mye ekstra ressurser for å få et tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Eiken Skule regner med å bruke ca. 60 timer til lovpålagte oppgaver som timer til tidlig innsats, lovpålagt styrking av elever på 1-4 trinn og elever som trenger ekstra styrking for ikke å komme inn under § 5-1, styrking av minoritetsspråklige elever som strever både faglig og sosialt, tiltak som må settes inn som ledd i lovpålagte tiltak i forbindelse med opplæringslovens §9a, redusert undervisning pga. ansvarsområder, osv. Tidlig innsats handler om å sette inn tiltak og tilpasse opplæringen med en gang en elev har

behov for tilrettelegging, istedenfor å vente å se. Behovet for tidlig innsats kan oppstå gjennom hele utdanningsløpet. Dersom tiltak blir satt inn tidlig nok kan det bidra til å forhindre at utfordringer vokser seg større og blir et hinder for elevenes læring. Skolen må ha et visst handlingsrom slik at det kan settes inn tiltak som tidlig innsats. Det er vanskelig å forutse hvor stort behovet vil bli, i budsjettforslaget er det lagt til grunn det timetallet skolen bruker i dag. Skolen skulle gjerne hatt mer ressurser til dette. Tilpasset opplæring innebærer også å tilrettelegge for elever med stort læringspotensial.

I forbindelse med innføring av fagfornyelsen høsten-21 må alle lærebøker skiftes ut etter hvert. Skolen har kjøpt inn noen bøker, men er langt ifra i mål med dette. En del bøker er enda ikke ferdigstilt, men det antas at i løpet av skoleåret 2023 vil mye være klart.

Satsingsområder for skolen er god klasseledelse, fagutvikling innenfor data og programmering og ekstra fokus på den 2. leseopplæringen. (fra 3.-7.trinn). For å få positiv utvikling innenfor dette er skolen avhengige av nok voksne.

Ansatte ved Eiken Skole er godt kvalifiserte, både pedagoger og fagarbeidere. Flere har tatt videreutdanning. Mange har arbeidet ved skolen i flere år og har god kunnskap om og kjennskap til både det pedagogiske arbeidet og elevene ved skolen. Arbeidsbelastningen på de ansatte har økt betraktelig noe som fører til stress og slitasje over tid. Det har vært store utfordringer med å skaffe vikarer i forbindelse med fravær.

[Byremo Ungdomsskole](#)

Byremo ungdomsskole er et interkommunalt samarbeid med Lyngdal kommune som vertskommune, og er landets eneste interkommunale ungdomsskole.

Inneværende skoleår er det 142 elever fra skolekretsene Byremo, Konsmo, Eiken og Kollemo, en økning fra året før. Ifølge samarbeidsavtalen fordeles 90 % av driftsutgiftene etter elevtall, det medfører at Hægebostad fra 2023 skal betale en betydelig lavere andel av utgiftene enn tidligere, redusert fra 51 % til 44 %. Det ble startet opp med 3 klasser på 8. trinn i høst, noe som planlegges videreført i økonomiplanperioden. Dette anser skolens om nødvendig for å være i stand til å gi elevene nødvendig omsorg og tilpasset opplæring.

I tillegg er det en betydelig økning i elever som mottar spesialundervisning etter enkeltvedtak, redusert inntekt fra gjesteelever samt økte utgifter til strøm og leirskole.

Det var planlagt reduserte utgifter på kr 1 000 000 til Byremo ungdomsskole som følge av færre barn der. Utslaget på fordelingsnøkkelen er fortsatt reell, men totale utgifter til Byremo Ungdomsskole øker kraftig på grunn nevnte forhold, slik at det er en økning på kr 1 200 000 inkl prisvekst sammenlignet med forrige økonomiplan.

Satsingsområder til ungdomsskolen er skoleutvikling, elever med utfordringer, RVTS (Regionalt ressurscenter om Vold, Traumatisk strass og Selvmordsforebygging) og digitalisering.

Barnehage

Hægebostad har to barnehager, en i hver bygd, med hver sin enhetsleder. Barnehagen i Hægebostad ble bygget ut i 2011. Barnehagen i Eiken ble bygget ut i 2016/2017, og har ledig kapasitet i forhold til areal.

Statsbudsjettet viderefører ordningen med redusert foreldrebetaling for husstander med skattbar inntekt under kr 607 750, og ordningen med gratis kjernetid for barn fra familier med lav inntekt. Inntektsgrensa er kr 598 825 fra 01.08.22, med økning til kr 615 590 fra 01.08.23. Regjeringen foreslår at makspris for barnehageplass reduseres til kr 3 000 per måned fra 1. januar 2023, og gratis barnehageplass fra det 3. barnet for foreldre som har mer enn to barn i barnehagen samtidig. Redusert makspris fra fjorårets forslag til statsbudsjett antas å medføre reduserte inntekter på kr 280 000 for barnehagene.

Fødselstallene i kommunen pr 31.08.2022 viser at antall barn under skolealder er 56 barn i Hægebostad og 62 barn i Eiken, se tabell under. I dag går 89 av barna i barnehage i kommunen.

Barn u/skolealder, født år	Hægebostad	Eiken	Totalt
2017	9	15	24
2018	13	6	19
2019	11	9	20
2020	9	11	20
2021	9	11	20
2022 (pr 31.08.2022)	5	10	15
SUM	56	62	118

Tabell: Antall barn under skolealder i kommunen, fordelt på skolekretsene.

Samtidig ser vi trenden som befolkningsframskrivingene til SSB har tegnet, med lavere fødselstall framover. De neste årene er dette tydelig i Eiken, der antall barn under skolealder tyder på færre barn i barnehagen fra august 2023.

Det er lovbestemt pedagognorm og bemanningsnorm. Pedagognormen sier at det skal være minst én pedagogisk leder per 7 barn under tre år, og minst en pedagogisk leder per 14 barn over tre år. I tillegg skal det ifølge bemanningsnormen være minst en ansatt per tre barn når barna er under tre år, og en ansatt per seks barn når barna er over tre år. Dette medfører at et barn kan utløse en ekstra fagarbeider eller pedagog. Et av innsparingsforslagene vedtatt i tidligere budsjett er å samle barn over bemanningsgrensene dersom antall barn utløser ekstra bemanning. Det medfører at barn kan få tilbud om plass i en annen barnehage enn ønsket på grunn av kapasitet i forhold til bemanningsnorm og pedagognorm. Ved oppstart i august var det ikke noe å spare på å samle barna.

Budsjettet for 2023 baserer seg på dagens situasjon. Det er hovedopptak i august, og bemanningen blir regulert ut ifra antall barn i barnehagen ved hovedopptaket. Det var flere barns om søkte seg til barnehagen enn forutsatt i fjorårets budsjett, og i foreløpige rammer ble det derfor innvilget rammeøkning til begge barnehagene for at antall årsverk skal være innenfor bemanningsnormen. Det blir tatt inn ekstra barn i løpet av

året dersom det kan gjøres innenfor ordinær bemanning, men ikke dersom det utløser ekstra ressurser. Utgangspunktet for budsjettet er at antall ansatte i forhold til antall barn skal være likt i begge barnehagene. Dette for å kunne gi likt tilbud til barna. Bemanning utfra sakkyndige vurderinger kommer i tillegg. Det er ikke rom for å kunne håndtere tiltak basert på nye sakkyndige vurderinger innenfor budsjetttrammene i 2023 dersom en skal holde seg innenfor bemanningsnormen, og eventuelle nye vurderinger vil medføre behov for tilleggsbevilgninger. Barn under opplæringspliktig alder har ifølge barnehageloven rett til spesialpedagogisk hjelp dersom det er særlige behov for det. Det samme gjelder barn med nedsatt funksjonsevne.

Tidlig innsats innebærer å gi barn støtte i sin utvikling. Dette gjelder barns psykiske helse, fremmedspråklige, kognitiv utvikling og motorisk og språklig utvikling. Det er avgjørende for barnets utvikling å gi de riktig og god støtte i tidlig alder. Det beste for barna er å kunne utvikle seg i et miljø hvor de er skjermet for stress og støy og har tilgjengelige voksne med god kompetanse om barns utvikling. Tidlig innsats i barnehagen kan være med å redusere tiltak for barna i skolen. Det har også en økonomisk konsekvens, da tiltak normalt sett er mer kostbare desto høyere opp i skolealder det bli igangsatt. Barnehagene ønsker seg flere ressurser til tidlig innsats, men det er dessverre ikke rom for å tildele rammeøkning i årets budsjett.

Personalet trenger jevnlig kursing og videreutdanning for å ha den kompetansen som oppvekstsektoren krever med stadig nye føringer fra statlig hold. De fleste ansatte i barnehagene utenom barnehagelærere har fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. Barnehagen ser det også som positivt å ha lærlinger som en del av bemanninga.

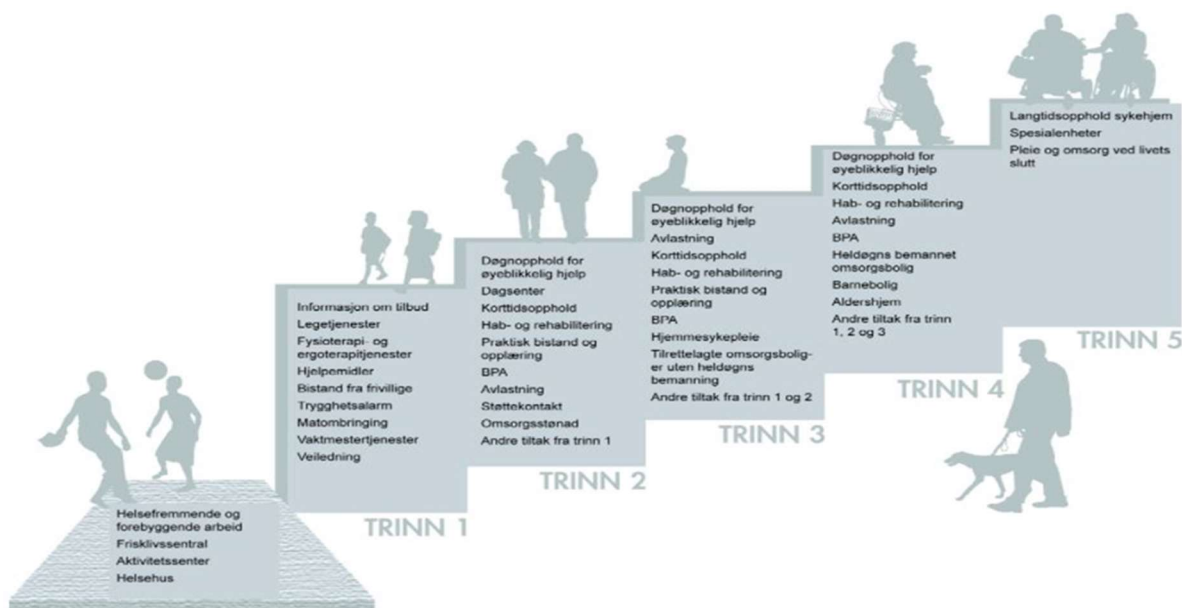
Helse og Omsorg

Budsjettområdet Helse og omsorg omfatter fire enheter; Helse, Eiken Bu- og Omsorgssenter, Habilitering og Heimebasert omsorg.

Rådmannen har lagt innsparing på 4 mill fra 2024. Dette vil være nødvendig å gjennomføre dersom nivået på frie inntekter blir opprettholdt framover. Det er ikke klarlagt hvilke avdelinger innsparingstiltaket skal omfatte, og dette vil måtte utredes sammen med lederne for enhetene.

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg der tilbys helse- og omsorgstjenester som kommunen har ansvaret for. Standarden på hjelpen og vurderingen av hva som er nødvendig og hensiktsmessig er i mange tilfeller preget av skjønn. Kommunene må holde seg innenfor et visst minstenivå, men utover dette kan tilbudet variere fra kommune til kommune.

Illustrasjonen under betegnes som omsorgstrappa. Omsorgstrappa viser hvordan tjenester skal tildeles ut fra den enkelte tjenestemottakers hjelpebehov, men med fokus på å bruke det laveste effektive omsorgstrappetrinn. Tjenestemottakerne skal i størst mulig grad bruke egne ressurser, og kommunen bør velge den tjenesten som er i tråd med dette prinsippet.

Omsorgstrappa forutsetter at mennesker som har behov for omsorgstjenester ikke er like. Den enkelte må vurderes individuelt, og tjenestetilbudet må tilpasses den enkelte. Behovet for hjelp og bistand vil for noen være relativt enkelt og lite, for andre er det snakk om meget omfattende og sammensatte tjenestebehov. Tjenestetilbudet må reflektere den enkeltes behov, og omsorgstrappa viser til en sammenheng der økende behov møtes med økende tjenestetilbud. I tillegg inneholder tenkningen knyttet til omsorgstrappa en forståelse av at ulike omsorgstjenester, eller deltjenester innen omsorgsområdet, utgjør de forskjellige trinnene i trappa. Noen tjenestetyper er innrettet hovedsakelig mot mennesker som har små bistandsbehov, noen mot de som har store bistandsbehov, og noen tjenestetyper kan være innrettet slik at de betjener mennesker med både store og små bistandsbehov.

Helse

Enheten helse omfatter legekantor, psykisk helse/rus, helsestasjon, jordmortjeneste, NAV, folkehelse, friskliv, fysioterapeut, barnevern, barnekoordinator og kommunelege. Familiesenteret ble lagt ned i 2021 på grunn av manglende ressurser, men skal etter planen startes igjen i 2023. Det kan forekomme omfordeling av årsverk mellom avdelingene innad i enheten.

Legekantor

Det er ansatt to leger, og 1,6 årsverk legesekretær. Legesekretærressursene ble redusert i 2021. Konsekvensene ved denne reduksjonen er lengre svartid ved telefonhenvendelser, samt at det i noen situasjoner vil bli mer venting for pasienter. Legene får heller ikke den assistansen de har fått tidligere fra legesekretærene, noe som fører til lavere effektivitet ift pasientflyt. Det vil bli sett på muligheten til å øke ressursene til legesekretærer da det viser seg svært vanskelig å få til en god tjeneste med så lav bemanning. Hægebostad deltar i legevaktsamarbeid med Åseral og gamle Audnedal kommune, der Kristiansand legevakt er legevaktsentral og legevakt på natt. Vederlaget til sistnevnte øker med kr 135 000 som nevnt i foreløpige rammer.

Psykisk helse/rus

Det er totalt 2,1 årsverk til psykisk helse og rus. Siden 2021 har Hægebostad kommune hatt en avtale med privat psykolog som er her ca hver 4. uke. Det er satt av kr 100 000 til dette årlig. Kommunen har også fått prosjektmidler fra Helsedirektoratet til styrking av helsestasjon og skolehelsetjeneste, som bidrar til å øke ressursene til kommunal psykolog utover avsatte midler. Dette videreføres i 2023.

Deltakelse i FACT er under utredning, og avtalen er ikke ferdig utarbeidet enda. Psykisk helse vil bidra med ressurser til familiesenteret når det skal startes opp igjen.

Folkehelse, friskliv og fysioterapeut

Friskliv har tilbud 1 dag pr uke, noe som også vil fortsette i 2023. Det er ansatt folkehelsekoordinator i 20 % og fysioterapeut i 100 % stilling. Fysioterapitjenesten har innført egenbetaling iht. regelverket for fysioterapitjenesten.

Folkehelsekoordinator har også 20 % stilling som barnekoordinator og BTI, i tillegg til koordinasjon av arbeidet med oppvekstreformen som Hægebostad deltar i sammen med Listerkommunene. Dette er et resultat av kommunens økte oppgaver og ansvar når det gjelder forebygging og systematisk arbeid med tidlig innsats.

NAV

Kommunen er ikke en del av NAV Lister som ble opprettet 01.01.20. Hægebostad har en 50 % stilling som er lokalisert i Eiken, og har ansvar for den kommunale delen av NAV. Utbetalinger til sosialstønad har økt betydelig det siste året, og budsjettet er derfor økt med kr 350 000 til dette formålet.

Helsestasjon

Helsestasjon har 2,2 årsverk helsesykepleiere, inklusive leder for enheten. I tillegg mottar kommunen prosjektmidler ut 2023 til å ha 40 % ekstra ressurser for å styrke helsestasjon og skolehelsetjenesten. Prosjektmidlene er benyttet til å øke ressurser til skolehelsetjenesten, og har medført økt kontortid ved begge skolene. Vi har også brukt midler til å leie tjenester fra psykolog som veileder foreldre, lærere, helsepersonell og har samtaler. Jordmor er ansatt i 20 %. Grunnet prosjektmidler har hun for tiden 30 % stilling ut 2023.

Barnevern

Hægebostad kommune er med i Lister barnevern. Barnevernsreformen innebærer at kommunene får økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet. Reformen innebærer større vekt på forebygging og sammenheng i alle tjenester og tilbud til barn og unge, Derfor er det foreslått bevilgning på kr 500 000 til opprettelse av familiesenter i 2023. Rådmannen sitt forslag baserer seg på budsjett oversendt fra Lister barnevern, og innebærer en økning på kr 322 000 for Hægebostad kommune hovedsakelig på grunn av økte tiltak i hjemmet.

Habilitering

Enheten har 15 årsverk i turnus for aktivitetssenter, boliger og kommunal avlastning, fordelt på 22 personer, avtale med 19 støttekontakter, avtale med 5 private avlastere, vedtak om 90% BPA og omsorgsstønad på 195%.

Rådmannen sitt budsjettforslag innebærer helårsvirkning av økt ramme knyttet til bruker ut i egen bolig. Denne økningen vil være nødvendig for å kunne gå over fra avlastningstilbud til døgnbemannet bolig 24/7.

Vi har tidligere mottatt tilskudd fra IMDI knyttet til bruker, og var forespeilt at dette skulle fortsette ut økonomiplanperioden. Ny informasjon tilsier at vi sannsynligvis ikke vil motta tilskuddet, men må finansiere tilbudet selv. Rådmannen har derfor foreslått en økning på kr 1 200 000 fra 2023.

Det er et bredt spekter av tjenester til kommunens innbyggere som blir håndtert av avdelinga. Tjenestene er hjemlet i Helse- og omsorgstjeneste loven:

Praktisk bistand og opplæring:

Kommunen skal sørge for at de som oppholder seg i kommunen får nødvendig helse- og omsorgshjelp. Hjelp til praktisk bistand og opplæring er et omfattende tjenestetilbud bestående av flere ulike tiltak. Tjenestene skal ikke kobles mot boform, men tildeles på individuelt grunnlag. Den enkelte kan bo hjemme hos foreldrene, i privat bolig, i omsorgsbolig eller i annen leid bolig av kommunen. Pasientopplæring kan ytes for eksempel i lærings- og mestringsenheter på lokalmedisinske sentre.

Formålet med tjenesten er hjelp til praktisk bistand og opplæring for å gjøre tjenestemottaker i stand til å bo i egen bolig til tross for nedsatt funksjonsevne. Tjenesten kan ytes i form av veiledning, opplæring eller tilrettelegging av oppgaver som pasient/bruker har utfordringer med å klare selv.

Opplæring er å bli lært opp i daglige gjøremål, slik at tjenestemottaker kan bli i bedre stand til å mestre oppgavene selv. Opplæring omhandler også kunnskap om egen sykdom, medisiner og mestring.

BPA:

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er en måte å organisere praktisk bistand og opplæring på for personer med langvarig og stort behov for assistanse.

Brukere som fyller nærmere vilkår har rett til å få brukerstyrt personlig assistanse. Brukere som ikke fyller vilkårene kan allikevel tilbys BPA hvis kommunen vurderer at denne ordningen er mest hensiktsmessig.

BPA er en tjeneste med total medvirkning for brukeren. Brukerstyrt personlig assistanse handler om å kunne lede sine egne assistenter ut i fra personlige behov. Brukeren setter agenda, noe som medfører frihet og selvstendighet tross at vedkommende er avhengig av andres hjelp til daglige gjøremål.

Omsorgsstønad:

Omsorgsstønad er kommunal betaling til personer som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Bakgrunnen kan være tjenestemottakere med stort omsorgsbehov på grunn av alder, funksjonshemming, sykdom eller andre årsaker.

En forutsetning for å motta omsorgsstønad er at omsorgsarbeidet foregår i eget hjem. Omsorgsstønad kan gis i stedet for, eller sammen med offentlig tjenesteyting. Omsorgsstønad kan innvilges der kommunen anser at privat omsorg er best egnet.

Omsorgsstønad er ikke lønn i tradisjonell forstand, men skal gi en viss økonomisk kompensasjon til personer som har et særlig tyngende omsorgsarbeid.

Tyngden av omsorgsarbeidet og kommunens økonomi er sentrale faktorer i behandlingen av søknader om omsorgsstønad. Ingen har ubetinget rett til omsorgsstønad, men kommunen har plikt til å ha en slik ordning. Kommunen kan ikke avslå en søknad om omsorgsstønad fordi den ikke har en slik ordning, eller ikke har satt av nok penger på budsjettet, men den kan tilby andre tjenester for å dekke omsorgsbehovet.

Avlastning:

Avlastningstiltak er et tilbud til personer og familier med særlig tyngende omsorgsarbeid. Avlastning gis ut fra forskjellige behov og kan organiseres på ulike måter. Dette er en rettighet knyttet til den som yter omsorg, og ikke den omsorgstrengende.

Avlastning skal sørge for at omsorgsgiver får regelmessig fri, unngår å bli utslitt og kan opprettholde gode familierelasjoner og sosiale nettverk. Avlastning erstatter ikke, men ytes i tillegg til, tjenester til den omsorgstrengende.

Avlastningstiltak skal ses i sammenheng med andre tiltak og det skal vurderes hvilke kommunale tiltak som er mest hensiktsmessig. Bestemmelsen omfatter alle som har særlig tyngende omsorgsarbeid, både frivillige omsorgsytere og foreldre med omsorgsplikt for mindreårige barn.

Avlastningstiltak er gratis, og kan gis både i private hjem og i særskilte kommunale tiltak, for eksempel i sykehjem eller i barnebolig.

Støttekontakt:

En støttekontakt er en person som hjelper en annen person gjennom sosialt samvær og ulike aktiviteter. Støttekontaktordningen skal bidra til å gi tjenestemottaker en mer aktiv og meningsfull fritid.

Kommunen er pålagt å ha en støttekontaktordning. Ordningen skal være fleksibel og tilrettelegges for den enkeltes ønsker og behov. En støttekontakt skal fungere som "personlig assistent", det vil si at tjenesten skal være preget av høy brukermedvirkning og brukerstyring.

Aktivitetssenter:

Formålet med tjenesten dagaktivitetstilbud kan være hjelp til egenomsorg, sosial støtte, aktivisering og opplæring i dagliglivets gjøremål og lignende. Dagaktivitetstilbud er en måte for kommunene å organisere tjenestene sine på.

Tilbudene ved et dagaktivitetstilbud varierer etter brukergruppens sammensetning, men det grunnleggende prinsippet er at tilbudene skal hjelpe tjenestemottaker til å heve/vedlikeholde sitt funksjonsnivå og gi dem en meningsfull tid i fellesskap med andre mennesker. Et dagaktivitetstilbud kan gi mulighet for å delta på ulike aktiviteter, tilby måltider og sosial kontakt samt helseforebyggende og rehabiliterende tiltak mm.

Ordningen med dagaktivitetstilbud er ikke direkte lovhjemlet, men allikevel er kommunene forpliktet til å tilby brukere av tjenester tiltak som vil bidra til en mest mulig

aktiv og meningsfull tilværelse i fellesskap med andre. Dette fremkommer av formålsbestemmelsen i helse- og omsorgstjenesteloven.

Et vedtak eller beslutning om dagaktivitetstilbud kan gis til personer med ulike behov, diagnoser og ulik alder.

Frivilligsentral

En frivilligsentral er en møteplass som formidler kontakt mellom mennesker i lokalmiljøet – noen trenger hjelp og andre ønsker å hjelpe. Gleden over å bruke deg selv er den betalingen du får! Hægebostad Frivilligsentral skal i hovedsak styrke den allerede store eksisterende frivilligheten i kommunen i tillegg til å stimulere til ny frivillig innsats der det fins ressurser og behov.

Uavhengig av alder, kjønn, økonomisk status eller etnisk tilhørighet – sentralen er åpen for alle. Den skal være et møtepunkt mellom de som ønsker å bidra med frivillig ubetalt innsats i lokalmiljøet og de som har behov for og ønsker å motta slik innsats. Hægebostad Frivilligsentral skal fungere som møteplass og brobygger mellom enkeltmennesker, frivillige organisasjoner og offentlig sektor, og skal aktivt bidra til å realisere kommunens visjon: «Saman om ei positiv utvikling»

Det er kommet nye kriterier for tildeling av tilskudd til frivilligsentraler. Frivilligsentralen må ha minst ett årsverk, som hovedregel en person i 100 % stilling. Samtidig skal det være kommunal finansiering tilsvarende minst 40 % av totale driftsinntekter. Siden tilskuddet har økt betydelig etter at det ble øremerket, vil økning fra 50% til 100 % stillingsressurs koste kommunen kun kr 88 000 utover allerede budsjettetert nivå. Frivilligsentralen har en viktig funksjon i arbeidet med integrering av flyktninger, og dette er derfor foreslått finansiert av integreringstilskuddet.

Eiken Bu- og Omsorgssenter

Eiken Bu og omsorgssenter (EBO) har ansvar for de mest pleietrengende pasientene i kommunen. EBO er organisert med dementavdeling med 8 plasser, pleieavdeling med 8 plasser og en plass til kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH).

Dementavdelingen huser pasienter som har langt kommet demens. Det er en generell økning av antall demente i kommunen som trenger oppfølging av pleie og omsorgstjenesten. Dementavdelingen vil ikke ha stor nok kapasitet til å ta seg av alle demente som trenger døgntilværelse oppfølging. HDO boligene kan være et supplement til de som er mildest rammet av sykdommen og dermed avlaste dementavdelingen på EBO. Avdelingen huser til enhver tid de mest demente pasientene som trenger mest oppfølging.

I tillegg til at det er en økning av antall demente blir pasientene eldre og sykere enn tidligere. Dette har skapt utfordringer på avdelingen ift. mer uro, utagering, vandring osv. I 2022 ble det lagt inn en ekstra dagvakt for å opprettholde en forsvarlig drift. Mange av pasientene trenger to pleiere til å hjelpe seg i forskjellige situasjoner og da blir resten av pasientene uten tilsyn. Det skaper uheldige og farlige situasjoner på avdelingen. Når to pleiere er opptatt med å hjelpe pasienter må det være en pleier igjen i «miljøet» for at det ikke oppstår uforsvarlige situasjoner. I store deler av 2022

er det satt inn ekstra bemanning på kveldstid på dementavdelingen. Vi ser ikke at dette vil endre seg i 2023 med den utviklingen i type pasienter som er og som får plass på dementavdelingen. Det er derfor nødvendig å øke kveldsbemanningen permanent i 2023. Styrkingen utgjør ca 1,5 årsverk og er beregnet til kr 1,1 mill.

Pleieavdelingen har pasienter som er ute av stand til å klare seg i omsorgsbolig eller med annen hjelp utenfor institusjon. Dette er personer som trenger kontinuerlig hjelp og tilsyn hele døgnet. Her er det også pasienter som trenger opptrening og rehabilitering etter akutte sykdommer som hjerneslag. Avdelingen har også ansvar for KØH tilbudet i kommunen. Det har ikke vært ledig kapasitet på pleieavdelingen gjennom 2022, og det har vært behov for å bruke avdeling B midlertidig.

Det legges til grunn i budsjettet at kommunen kan klare å holde avdeling B stengt gjennom neste år og dermed videreføres dimensjonering av plasser og årsverk for denne avdelingen i 2023. Det er knyttet usikkerhet til om dette er mulig og vi er avhengig av at alternative tjenester utnyttes godt. Dersom det viser seg at avd B må tas i bruk vil det ha en kostnad på ca 2,5 mill på årsbasis.

Det er til sammen ca 2,7 årsverk tilknyttet ansvar 340 tilknyttet kjøkken, vaskeri og aktivitet. Kjøkkenet leverer all mat til EBO. Middag blir produsert hver ukedag og blir servert varm fra kjøkkenet til avdelingen på EBO og til pasientene på HDO som har full kost fra kommunen. Middag til hjemmeboende blir produsert etter kok/kjøl metoden og kjørt ut en gang i uken. Dette gir stor valgfrihet til hjemmeboende både ift meny og når de ønsker å spise maten. Totalt produserer kjøkkenet mellom 17 og 20 000 middagsporsjoner i året, og trenden er økende. Det har vært en betydelig prisvekst på råvarer, i tillegg til økt etterspørsel. Det er derfor foreslått en økning i rådmannens forslag på kr 150 000 utover vedtaket i foreløpige rammer.

Vaskeriet vasker alt institusjonstøy, arbeidstøy og tøy til beboere på EBO. Det vaskes også mye tøy for hjemmeboende og HDO pasienter.

Arbeidsmengden både på kjøkkenet og vaskeriet har gjennom flere år økt i takt med stadig større behov for matproduksjon og vaskeritjenester. I 2022 har vi ikke klart å følge opp med den kapasiteten vi har hatt på kjøkkenet og vaskeri. Det er derfor lagt inn styrking av kjøkkenet med 40% stilling fra 2023 slik at det blir to personer på kjøkkenet fem dager i uka, samt styrking på vaskeriet på 20% slik at det er en person på vaskeriet fem dager i uka. Tiltaket ble vedtatt i foreløpige rammer for 2023.

Heimebasert omsorg

Antall årsverk i hjemmetjenesten per 14.10.22 er totalt 20. Dette har økt de siste årene på grunn av stadig økende behov i befolkningen.

Hjemmetjenesten har ansvar for hjemmesykepleie til hjemmeboende i egen bolig. Det er for tiden ca. 60 hjemmeboende som har vedtak om hjemmesykepleie. Vedtakene varierer fra flere ganger pr dag til en gang pr 14. dag. Herunder finner vi også 9 omsorgsboliger. Omsorgsboligene huser beboere som trenger mindre bistand enn de som bor i HDO boligene. De fleste har besøk av hjemmesykepleien flere ganger pr dag. Beleggsprosenten på omsorgsboligene: 8 av 9 boliger er i bruk.

Hjemmehjelp ytes etter vedtak hvor de fleste har tilbud om en time hver 14. dag. Det er 33 brukere som har vedtak om hjemmehjelp. Trygghetsalarmer driftes også av enheten. Pleierne på vakt betjener alarmtelefoner. For tiden er det 38 brukere som har tjenesten

Kommunen har ergoterapeut og synskontakt i 40 % stilling som er organisert under enheten.

Dagsenter for demente er et tilbud for hjemmeboende, som holder åpent to ganger per uke. Per 14.10.22 er det 10 personer som benytter seg av dette tilbudet. Som en del av dagsentertilbudet får de som har behov for det skyss til og fra dagsenteret. Det legges til rette for sosialt samvær, aktiviteter og for felles måltid. Tilbudet utvides med en dag per uke fra 2023, slik at dagsenter holder åpent tre dager per uke.

Hjemmetjenesten har også ansvar for 10 HDO -boliger etter vedtak. Disse leilighetene tilbys brukere som trenger pleie og tilsyn gjennom hele døgnet. Tilbudet gis når omsorgsnivået er et steg over det som kan tilbys i omsorgsleilighetene og mens de fortsatt er så friske at man ikke trenger langtidsplass. Beboerne har mulighet til full kost (alle måltider), og flere av beboerne spiser måltidene samlet i fellesareal. Beleggsprosenten i HDO - boligene er 100 % pr 14.10.22.

Behovet for å fylle opp HDO leilighetene viste seg å komme raskere enn først antatt. Pågangen har vært stor av brukere som har behov av full pleie gjennom hele døgnet av 1-2 pleiere. Dette gir stor kostnad da det må bemannes opp med flere ansatte slik at kommunen kan gi fullt forsvarlig helsehjelp.

Tjenestene gis som punkttjenester på lik linje med hjemmeboende. Det betales husleie og det innvilges vedtak på hjemmesykepleie, hjemmehjelp, matombringning osv.

Enhet for hjemmebaserte tjenester drifter ikke bare hjemmetjenesten, men også fire sengeplasser lokalisert på institusjon, Korttidsavdelingen. Bruken av disse plassene varierer gjennom året. Frem til 14.10.22 har det vært 672 liggedøgn i avdelingen. Til sammenligning var antall liggedøgn per oktober i fjor 588. Det er 4 plasser til rådighet. Avlastningsplasser fungerer ofte som rullerende opphold f.eks. hver 4. uke. Korttidspasienter er for det meste pasienter som blir direkte skrevet ut fra sykehus. Noen av disse kan ha stort behov for pleie og medisinsk oppfølging, hvor rehabilitering også kan være et mål for oppholdet. Det har pr 14.10.22 vært 25 tildelte vedtak. Til sammenligning var antallet 16 på samme tid forrige år.

Viktigheten av en god drift på korttidsavdelingen tydeliggjøres mer og mer. Det skyldes blant annet at kommunen må stå rustet til å ta imot utskrivningsklare pasienter fra sykehus. Denne pasientgruppen krever som oftest mye oppfølging da utskrivningstidspunktet viser seg å komme på et tidligere tidspunkt enn før. Det betyr at det stilles større krav til medisinsk oppfølging. Videre er det avgjørende å gi et godt tilbud til rehabiliteringspasientene. Dette for å kunne jobbe mot målet å fungere hjemme i egen bolig med hjelp fra hjemmesykepleien.

Presset har vært stort på enheten i form av stor arbeidsmengde. Det har gitt slitasje på personalet og sykefraværet har tidvis vært høyt. En arbeidsgruppe er satt ned for å se på organiseringen av enheten. Det første som ble belyst var driften av korttidsavdelingen. Konklusjonen sier blant annet at denne avdelingen bør bemannes

opp med egne ansatte. Per i dag er det satt av en pleier per vakt. Periodene med fullt belegg har det vært nødvendig å bemanne opp.

Plan- og Drift

Kommuneplanens samfunnsdel er under rullering og det er bestemt i kommunestyrevedtak 30/22 at det skal være et politisk arbeidsverksted i starten av 2023. Det er satt av kr 100 000 i 2023 til innbyggerinvolvering i forbindelse med planarbeidet, men detaljene i bruken av midlene vil bli avgjort på bakgrunn av det som kommer frem i det politiske arbeidsverkstedet.

Brannvesenet endra sin betalingsmodell i 2020, der en større andel blir fakturert utfra areal enn tidligere. Hægebostad har nå en andel på 4,19 % av utgiftene, mot 3,87 % tidligere. Brannvesen Sør er et IKS, der budsjettet skal vedtas av representantskapet. Budsjettforslaget vedtatt av styret innebærer et forslag der Hægebostad kommune sine utgifter øker med kr 208 000.

Det har vært for lite bemanning på renhold til å håndtere økt bruk av HDO-boligene og omsorgssenteret, det ble derfor lagt inn økt årsverk på 40 % i foreløpige rammer. I tillegg har det vært økte utgifter til rengjøringsmateriell og materialer til vedlikehold, det er derfor budsjettert med en økning på kr 160 000 i rådmannens forslag.

Brøytekontraktene har vært på anbud, og resultatet tilsier en prisøkning på minst kr 150 000 per år.

Innsparingene som er gjennomført de siste årene har medført et relativt stort etterslep på vedlikehold, grovt estimert til kr ca 3,4 mill på kommunale bygg og anlegg. Dette fordeler seg på følgende områder:

- Maling utvendig kommunale bygg og anlegg: ca kr 750 000
- Maling innvendig kommunale bygg og anlegg: ca kr 300 000
- Utskifting inventar og utstyr: ca kr 415 000
- Etterslep tak og gulv: ca kr 490 000
- Utskifting gamle vinduer og dører: ca kr 700 000
- Oppgradering uteområder: ca kr 100 000

I tillegg er det vedlikeholdsetterslep på vedlikehold av bruer, estimert til kr 2,5 mill i 2022 etter en hovedinspeksjon gjennomført av Safe Control.

Rådmannen har foreslått en økning på kr 1 000 000 i 2023 for å ta igjen noe av etterslepet. Prioritert liste over tiltak blir lagt ved budsjettsaken når den kommer til politisk behandling.

Rådmannen har tidligere foreslått å begrense kommunal bruk av hallene i sommerhalvåret for å redusere utgifter. Tiltaket er videreført i årets budsjett og økonomiplan. Det er åpnet for at lag og foreninger kan leie hallene i henhold til priser for privat utleie av flerbrukshall i denne perioden. Departementet har godkjent åpningstidene for bassengene, slik at de vil være åpne 26 uker til sammen. Innsparingstiltaket med nattslukking av kommunale veilys videreføres også med tidspunktene vedtatt i kommunestyret i september.

Når det gjelder kostnader til strøm, så er strømprisen (kraftleddet) til kommunen styrt av en langsiktig OFA avtale hvor mye av enhetsprisen har et fastpris-ledd for å få forutsigbarhet for kostandene. På tross av disse avtalene viser estimer oversendt av Ishavskraft at utgiftene til strøm vil bli kr 2 550 000 høyere i 2023 sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2022 dersom samme strømforbruk legges til grunn. Dersom vi klarer å gjennomføre ENØK tiltakene det jobbes med slik at de får effekt fra starten av budsjettåret 2023 estimerer enheten at forbruket kan reduseres med 150 000 kWh, eller kr 300 000. Det er ikke budsjettert med samme høye nivå på strømpriser utover i økonomiplanen. Rådmannen antar at eventuell økning av strømprisen vil medføre utbytte fra Agder Energi utover budsjettert nivå, slik at det kan finansieres dersom det skulle bli nødvendig.

Det er stadig sterkere søkelys på bærekraft og miljø. Dette er positivt, men vil trolig også få en negativ økonomisk konsekvens da sterkere vektig av miljø i innkjøpsreglement vil bety økte innkjøpskostnader. Kommunens økonomiske situasjon tilsier at vi innenfor gitte rammer ikke har muligheten for å prioritere miljø i innkjøpsprosesser de kommende år.

Det er mottatt søknad fra Tinget om støtte for 2023. Søknaden ble mottatt tett på ferdigstilling av budsjetttrammene, og Rådmannen har derfor ikke funnet rom for å innarbeide den i budsjettet. Det blir utarbeidet egen sak som kommer til politisk behandling samtidig med budsjettarbeidet.

Selvkostområdene er en del av denne enheten, men blir omtalt i del V.

Måloppnåelse på finansielle måltall

De finansielle måltallene er beskrevet på side 8, og er nedfelt for å ivareta økonomisk handleevne over tid. Måltallene er tilpassa kommunen, og viser hva som skal til for å sikre en forsvarlig langsiktig utvikling.

For å beregne nøkkeltallene i budsjettsammenheng må det tas noen forutsetninger. Det budsjetteres ikke med sykefravær, men sykefraværsrefusjoner er en del av brutto driftsinntekter som er nevneren i måltallene. Driftsinntekter er økt med et estimat på sykelønnsrefusjon på kr 5,5 mill i tabellen, det samme er vikarutgiftene under driftsutgifter. Aktivitetssenteret vil ikke bli ferdigstilt i 2022, det er foreløpig estimert at kr 25 mill av investeringsprosjektet vil bli utsatt til 2023 i beregning av avdrag og avskrivninger. Det er også forutsatt at kommunen vil motta investeringstilskudd til aktivitetssenteret. Utover dette er det forutsatt at investeringene i 2022 ferdigstilles som budsjettert. Det er også forutsatt at driftsåret 2022 vil gå i balanse uten bruk eller avsetning til disposisjonsfond. Det er budsjettert i 2023-kroner, slik at verdi på faste beløp som lån, rente og avdragsutgifter er deflatert i tabellen.

Tabellen under viser at ingen av nøkkeltallene er innenfor måltallet i 2023, men Hægebostad kommune vil ha mulighet til å nå målene om netto lånegjeld og disposisjonsfond i planperioden. Et av tiltakene for å nå dette er å holde investeringene så lave som mulig i perioden. Det vil også være nødvendig med et målretta arbeid for å finne de beste alternativene for utgiftsreduksjoner i kommunen, slik at vi kan nå målene for en bærekraftig økonomi.

Finansielle måltall	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
Driftsinntekter	-190 135 000	-189 882 000	-188 848 000	-188 619 000
Driftsutgifter	212 301 000	203 240 000	202 020 000	199 200 000
Brutto driftsresultat	22 166 000	13 358 000	13 172 000	10 581 000
Netto finans	-12 747 000	-2 201 000	-2 123 000	2 050 000
Motpost avskrivninger	-11 840 000	-11 840 000	-11 840 000	-11 840 000
Netto driftsresultat	-2 421 000	-683 000	-791 000	791 000
Netto driftsresultat	1,27 %	0,36 %	0,42 %	-0,42 %
Netto rente og avdragutgifter	12 267 000	11 900 000	12 050 000	11 220 000
Brutto driftsinntekter	- 190 135 000	- 189 882 000	- 188 848 000	- 188 619 000
Netto rente og avdragsutgifter	6,45 %	6,27 %	6,38 %	5,95 %
Netto lånegjeld	159 459 000	151 868 000	142 934 000	135 082 000
Brutto driftsinntekter	- 190 135 000	- 189 882 000	- 188 848 000	- 188 619 000
Netto lånegjeld	83,87 %	79,98 %	75,69 %	71,62 %
Disposisjonsfond 31.12	18 685 000	19 418 000	20 259 000	20 259 000
Brutto driftsinntekter	- 190 135 000	- 189 882 000	- 188 848 000	- 188 619 000
Disposisjonsfond	9,83 %	10,23 %	10,73 %	10,74 %

Rente og avdragsutgifter i forhold til brutto driftsinntekter sier noe om hvor mye gjelda tynger kommuneøkonomien. Anbefalt forholdstall er 2 – 3 %, og det kan være ei utfordring hvis kommunen benytter mer enn 5 % av inntektene til renter og avdrag. Nøkkeltallet er 6,45 % for Hægebostad i 2023, og er over måltall og anbefalte verdier. Rente og avdragsutgiftene har økt betydelig de siste årene, og gir utfordringer for kommuneøkonomien. Når rente- og avdragsutgiftene oppnår måltallet i forhold til inntekter, vil også netto driftsresultat være innenfor måltallet slik situasjonen er i dag.

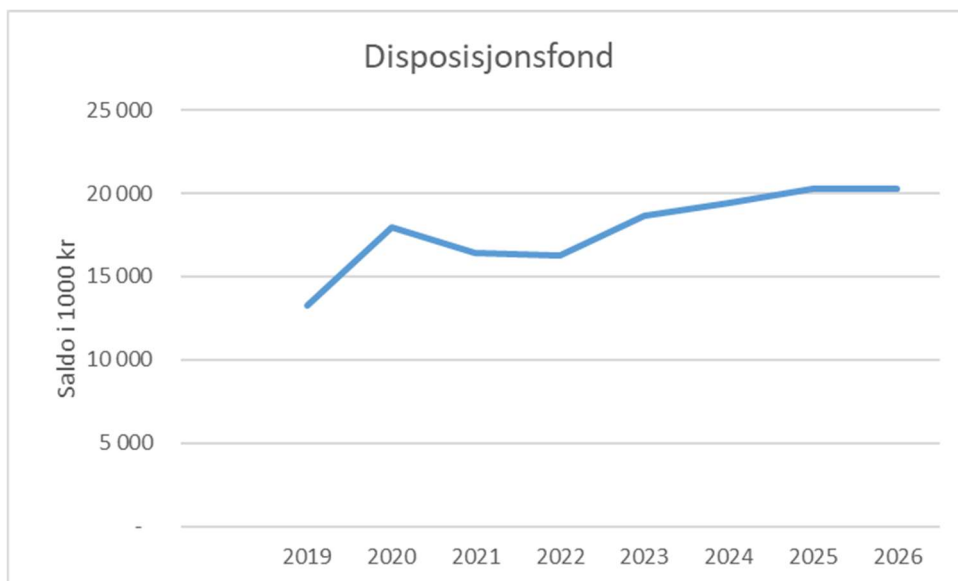
Netto lånegjeld er estimert til 83,87 % av brutto driftsinntekter i 2023, og reduseres gradvis til 71,6 % i 2026. Det er foreslått et lavt investeringsnivå i økonomiplanen, for snarest mulig å nå måltallet på 75 % og et håndterbart gjeldsnivå.

Disposisjonsfondet vil være rett under målet til kommunen på 10 % i 2023 med budsjettert avsetning til fond, og rett over måltallet utover i planperioden. Det forutsetter at det ikke blir brukt av fond i 2022. Ved budsjettert nivå på driftsinntektene bør vi ha disposisjonsfond på rundt kr 19 mill for å håndtere svingninger.

Utvikling av disposisjonsfond

Diagrammet under viser utviklingen i disposisjonsfond fra 2019 til 2026.

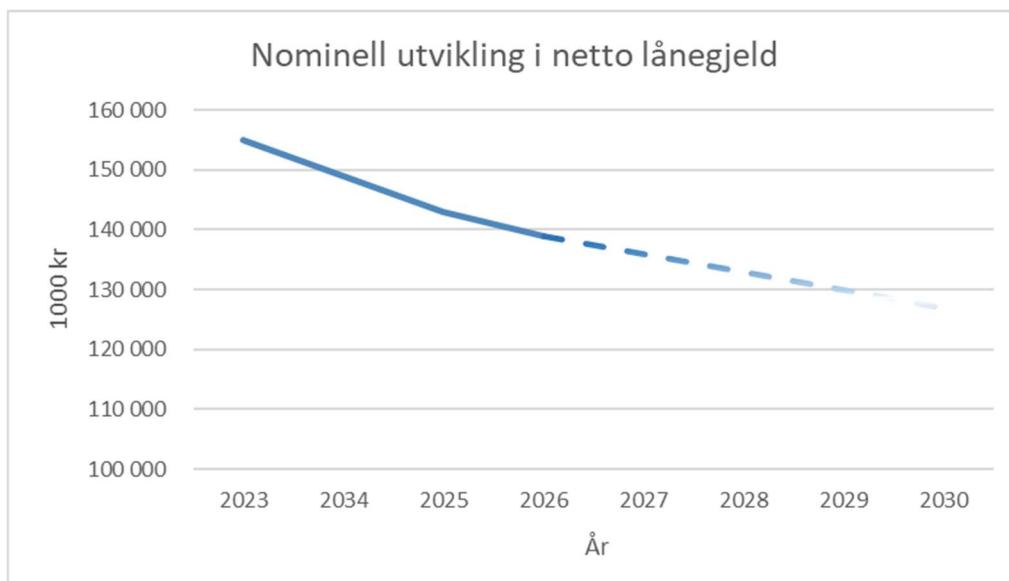
Det er ikke budsjettert med avsetning til eller bruk av bundne avsetninger i planperioden.

Utvikling i gjeld og andre vesentlige forpliktelser

Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner sier i § 5-7 at økonomiplan og årsbudsjett skal inneholde en oversikt over den årlige utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i planperioden. Tabellen under viser utvikling i netto lånegjeld (tall i kr 1 000) basert på budsjett og økonomiplan. Kommunen har en finansiell leasingavtale som er inkludert i netto lånegjeld.

Nominell utvikling i netto lånegjeld	2023	2034	2025	2026
Netto lånegjeld 31.12.2x	155 000	149 000	143 000	139 000

Figuren under viser nominell utvikling (ikke deflatert) i netto lånegjeld basert på investeringer og avdrag i økonomiplanen. Den stiplede linjen viser antatt utvikling utover økonomiplanperioden med tilsvarende lavt investeringsnivå. Som vi ser av avsnittet, vil kommunen ha mulighet til å nå måltallet om netto lånegjeld ved utgangen av planperioden.

Andre vesentlige forpliktelser er pensjonsforpliktelser og akkumulert premieavvik. Brutto pensjonsforpliktelse er av aktuar estimert til kr 206,2 mill for KLP ved inngangen til 2023, med økning til kr 214,9 mill ved utgangen av budsjettåret. Akkumulert premieavvik har aktuarberegningene estimert til kr 16 mill ved utgangen av 2023. Aktuarberegningene inneholder ikke tall for pensjonsforpliktelsene utover i planperioden. For SPK er det estimert brutto pensjonsforpliktelser på kr 12,8 mill ved inngangen til 2023.

Hægebostad kommune har ikke andre langsiktige forpliktelser.

Del V: Selvkost

Hægebostad kommune har hatt bistand fra Envidan til budsjettering av selvkostområdene for 2023. Budsjettet og prisene i gebyrregulativet baserer seg på en framskrivning av prognose for 2022. Forslag til gebyrregulativ for 2023 finnes som vedlegg til saksframlegget. Det er i KS 104/12 vedtatt full selvkostdekning for vann, avløp og byggesaks-behandling, og for feiing og oppmåling i KS 103/19.

Med hjemmel i ny kommunelov er det utarbeidet forskrift om beregning av selvkost, forskriften ble fastsatt 19. desember 2019. Selvkostområdene er budsjettert i henhold til regelverket.

Selvkostprinsippet betyr at kommunen skal få tilbake de utlegg den opprinnelig hadde ved å yte tjenesten, og bli kompensert for den kapital som er bundet opp i investeringer. En generasjon skal ikke subsidiere eller bli subsidiert av neste generasjon. Kostnadene ved tjenesten som ytes i dag skal dekkes av de brukerne som drar nytte av tjenesten.

Byggesaksbehandling

Selvkostforskriften åpner ikke for at underskudd fra selvkosttjenester hjemlet i plan- og bygningsloven, eierseksjoneringsloven eller matrikkelloven kan fremføres når det ikke er midler på selvkostfondet. Bakgrunnen for dette er at gebyrene er knyttet til enkeltsaker, og brukerne vil i mindre grad være de samme fra år til år. Budsjettforslaget baserer seg derfor på balanse mellom inntekter og utgifter innenfor byggesaksbehandling.

Vi arbeider med kommunene rundt oss for å bygge om gebyrene for byggesaksbehandling til en felles mal. Vi har foreslått gebyrregulativ basert på den nye malen. Det er gjennomført selvkostkalkyle i samarbeid med Momentum, der utgangspunktet for gebyret er timeforbruk pr gebyrtype. Det er vanskelig å si hvordan den nye malen vil påvirke de totale inntektene til selvkostområdet, og om vi vil oppnå full selvkostdekning. Prognosene for 2022 tilsier et underskudd, det samme var tilfelle i 2021 der resultatet var en selvkostgrad på 70 %.

Oppmåling

Den største utgiftsposten til oppmåling er kjøp av tjenester, og utgiften her vil være direkte påvirket av antall saker. Noen faste kostnader vil påløpe uansett aktivitetsnivå. Det er ikke selvkostfond innenfor oppmåling, prognosene for 2022 innebærer et selvkostresultat med underskudd. Underskuddet skyldes i hovedsak aktivitetsnivået. Det vil heller ikke for oppmåling være mulig å avsette underskudd på memoriakonto for fremføring senere år i henhold til selvkostforskriften.

Budsjettforslaget for 2022 er basert på at gebyr for oppmåling økes med deflatorvekst på 3,7 %.

Avløp

Det er selvkostfond på kr 390 000 innenfor dette selvkostområdet som er opparbeidet tidligere år, som en konsekvens av endra avskrivningstid på renseanlegget. Dette skal føres tilbake til innbyggerne over en 5 års - periode, det ble derfor foreslått en betydelig reduksjon i gebyrene for 2021. Budsjettkalkylen utarbeidet for 2022 tyder på at gebyrene ble redusert for mye, og anbefalte økning på opp mot 40 %. Modellen som blir brukt til å budsjettere gebyrer kan medføre at gebyrene svinger mye fra år til år, og det ble foreslått å avvente en økning av gebyrene. Budsjettkalkylen for 2023 viser dessverre samme resultat, og det er derfor foreslått økning av avløpsgebyrene.

Et normalgebyr for en husholdning inkluderer abonnementsgebyr og forbruksgebyr, og baserer seg på et gjennomsnittlig forbruk på 100 m³. Tidligere år er det brukt 150 cm³ for å beregne normalgebyret, men måleravlesningene viser et gjennomsnittsforbruk på 100 cm³ i Hægebostad.

På grunn av økte utgifter til rente og strøm er utgiftene til selvkostområdene økt betydelig fra året før, og for å oppnå selvkostdekning er det nødvendig med en økning av gebyrinntektene på 50 %. Gebyrene i forslag til betalingsregulativ innebærer et normalgebyr på kr 9 254 inkl mva i 2023, en økning på 50 % fra kr 6 170 i 2022.

For at innbyggerne i større grad skal ha muligheten til å påvirke gebyrene selv ved å regulere forbruket, er andelen av inntektene som kommer fra abonnementsgebyr redusert til 40 %. Konsekvensen av det er at abonnementsgebyret bare øker med 17 % til kr 3 500, mens forbruksgebyret øker betydelig, fra kr 31,7 pr m³ til 57,51 per m³.

Kommunestyret vedtok i 2019 at alle nye hus skulle påkobles vann og avløp der dette var tilrettelagt. Det er estimert to nye abonnenter i året i selvkostbudsjettet.

Vann

Utgiftene til vann har økt i 2022, samtidig som det etter utbyggingen av vann til Hobbesland i 2020 er flere abonnenter knyttet til kommunalt nett. Inntektene fra abonnentene har økt mer enn budsjetterte utgifter, og foreløpig prognose tilsier at det også i 2022 blir avsatt midler til selvkostfond. På bakgrunn av det foreslår Rådmannen å redusere gebyrene for dette selvkostområdet.

Gebyrene i Rådmannens forslag innebærer et normalgebyr på kr 3 857,50 inkl mva, en reduksjon på 4,5 % fra 2022. Det er foreslått at andel av gebyrinntekter fra abonnementsgebyr skal være 40 % også for vann. Det medfører at abonnementsgebyret øker med 4,9 %, mens forbruksgebyret reduseres med 10 %. Det budsjetteres også for vann med et normalforbruk på 100 m³.

Feiing

Det blir feiet 788 piper i kommunen, arbeidet utføres av Brannvesen Sør i Mandal.

Det er foreslått et gebyr i samsvar med beløpet Hægebostad kommune betaler til Brannvesen Sør for feiing uten påslag for administrasjonsutgifter.

Del VI: Vedlegg:

Vedlegg 1: Kostra tall

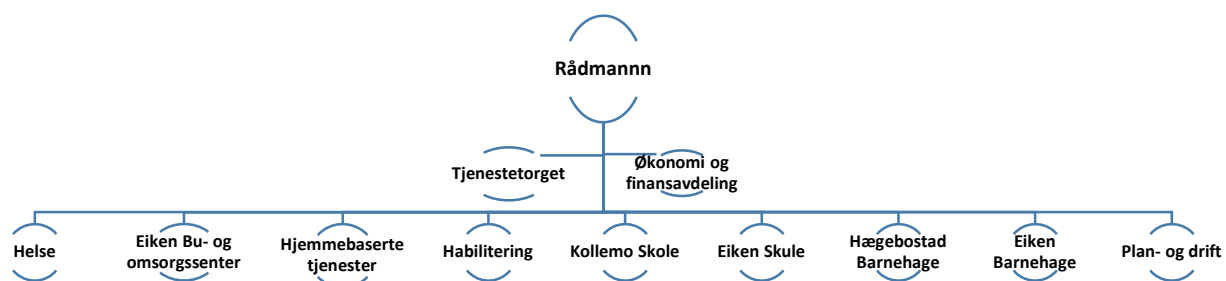
Vedlegg 2: Organisasjonskart

Vedlegg 3: Oversikt over interkommunale samarbeid og kommunale eierinteresser

Vedlegg 1: Kostra tall

KOSTRA rapporter for Hægebostad kommune for regnskapsåret 2021 kan sees på følgende lenke: <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/haegebostad>

Vedlegg 2: Organisasjonskart

Vedlegg 3: Oversikt - interkommunale samarbeid og kommunale eierinteresser

Den samlede virksomheten til kommunen er i hovedsak organisert innenfor kommunens ordinære organisasjon, men noe virksomhet lagt til enheter som avlegger eget særregnskap eller andre rettssubjekter. Budsjett og regnskap til vertskommunesamarbeidene nedenfor ivaretas av vertskommunen, og virksomheten inngår i deres regnskap. De resterende enhetene avlegger selvstendige regnskaper som ikke inngår i kommunens rapportering.

	Type virksomhet	Type enhet	Kontor- /vertskommune
Byremo ungdomsskole	Ungdomsskole	Vertskommunesamarbeid	Audnedal
Legevaktsamarbeid	Legevakt	Vertskommunesamarbeid	Åseral
Jordmorsamarbeid	Jordmor	Vertskommunesamarbeid	Åseral
Veterinærsamarbeid	Veterinærvakt	Vertskommunesamarbeid	Åseral
Kommuneoverlege	Kommuneoverlege	Vertskommunesamarbeid	Åseral
Lister Barnevern	Barnevern	Vertskommunesamarbeid	Farsund
Lister PPT	PP-teneste	Vertskommunesamarbeid	Farsund
Lister pedagogiske senter	Pedagogisk senter	Vertskommunesamarbeid	Lyngdal
Lister Friluftsråd	Friluftsråd	Interkommunalt samarbeid § 27	Farsund
DDV	Drift av IKT	Interkommunalt samarbeid § 27	Lindesnes
Vannassistansen i Vest-Agder	drift/kontroll av vann- og avløpsanlegg	Interkommunalt samarbeid § 27	Kvinesdal
Interkommunalt utvalg mot akutt olje- og kjemikalieforurensning	Beredskap	Interkommunalt samarbeid § 27	Mandal (Brannvesen Sør)
Agder sekretariat	Sekretariat for kontrollutvalg	Interkommunalt samarbeid § 27	Kvinesdal
Vest-Agder museet	Museum	IKS	Kristiansand
Arkivsenter Sør IKS	Arkiv	IKS	Kristiansand
Branvesenet Sør IKS	Branvesen og feiing	IKS	Mandal
Tingvatn Fornminnepark og besøksenter	Fornminne/museum	IKS	Hægebostad
HÅR IKS	Renovasjon	IKS	Åseral
KomRev Sør IKS	Revisjon	IKS	Flekkefjord
Konsesjonskraft (KIKS)	Konsesjonskraft	IKS	Valle
Listerrådet			
Lister Kompetanse	Ivareta regionens utdanningstilbud	AS	Lyngdal
Lister Nyskaping	Regional næringsutvikling	AS	Lyngdal
Visit Sørlandet	Markedsføring/salg	AS	Kristiansand
Amento	Attføringsbedrift	AS	Lyngdal
Snartemo Quality	varig tilrettelagt arbeid	AS	Hægebostad